

IZVJEŠTAJ O EVALUACIJI

LOKALNE RAZVOJNE STRATEGIJE U RIBARSTVU LOKALNE AKCIJSKE GRUPE U RIBARSTVU TRAMUNTANA 2014. – 2020.

Karlobag, rujan 2021.

Sadržaj

1. LOKALNA AKCIJSKA GRUPA U RIBARSTVU TRAMUNTANA.....	4
1.1. Ukratko o FLAG-u.....	4
1.2. Lokalna razvojna strategija u ribarstvu 2014.-2020.	5
<i>Operativni program za pomorstvo i ribarstvo RH za programsko razdoblje 2014. – 2020.....</i>	<i>5</i>
<i>Mjera III.2/III.3. Provedba lokalnih strategija razvoja u ribarstvu.....</i>	<i>5</i>
<i>Lokalna razvojna strategija u ribarstvu FLAG-a Tramuntana 2014.-2020.....</i>	<i>6</i>
2. EVALUACIJA.....	8
2.1. Razlozi i ciljevi	8
2.2. Metodologija i izvori podataka	9
3. ANALIZA PROVEDENIH AKTIVNOSTI FLAG-a TRAMUNTANA	12
3.1. Projekt Cum grano salis/Sa zrnom soli	12
3.2. Održivi razvoj gastro destinacije	12
3.3. Provedeni natječaji	14
<i>Prvi natječaj – Mjera 2.A.1. „Razvoj turističkih sadržaja povezanih s tradicijom ribarskog kraja“.....</i>	<i>14</i>
<i>Drugi natječaj – Mjera 1.A.1. „Povećanje vrijednosti tradicionalnim lokalnim proizvodima ribarstva i akvakulture“ ..</i>	<i>15</i>
<i>Treći natječaj – Mjera 2.B.1. „Ulaganje u održivi razvoj ribarstvenog područja“.....</i>	<i>15</i>
<i>Četvrti natječaj – Mjera 1.A.1. „Povećanje vrijednosti tradicionalnim lokalnim proizvodima ribarstva i akvakulture“</i>	<i>16</i>
<i>Peti natječaj – Mjera 1.B.1. „Radionice za ribarska plovila, opremu i alate“ .....</i>	<i>17</i>
<i>Šesti natječaj – Mjera 2.A.1. „Razvoj turističkih sadržaja povezanih s tradicijom ribarskog kraja“ .....</i>	<i>18</i>
<i>Sedmi natječaj – Mjera 1.B.1. „Radionice za ribarska plovila, opremu i alate“.....</i>	<i>18</i>
3.4. Odobreni projekti	19
3.5. Ostale aktivnosti FLAG-a.....	19
<i>Provedene aktivnosti animacije i promocije .....</i>	<i>19</i>
<i>Sudjelovanje na seminarima, radionicama i edukacijama .....</i>	<i>22</i>
<i>Aktivnosti vezane za rad FLAG-a .....</i>	<i>23</i>
4. POKAZATELJI PROVEDBE LRSR	25
4.1. Razdoblje provedbe	25
4.2. Analiza izlaznih pokazatelja	25
<i>Mjera 1.A.1 „Povećanje vrijednosti tradicionalnim lokalnim proizvodima ribarstva i akvakulture“ .....</i>	<i>25</i>
<i>Mjera 1.B.1 „Radionice za ribarska plovila, opremu i alate“.....</i>	<i>26</i>
<i>Mjera 2.A.1. „Razvoj turističkih sadržaja povezanih s tradicijom ribarskog kraja“ .....</i>	<i>27</i>
<i>Mjera 2.B.1. „Ulaganje u održivi razvoj ribarstvenog područja“ .....</i>	<i>27</i>
4.3. Analiza pokazatelja rezultata.....	28
<i>CILJ 1.: Poticanje ekonomske otpornosti gospodarskog sektora ribarstva .....</i>	<i>28</i>
<i>CILJ 2.: Promocija tradicionalnog ribarskog kraja .....</i>	<i>29</i>
4.4. Analiza pokazatelja učinaka.....	32
4.5. Doprinos horizontalnim ciljevima.....	35
<i>Zaštita okoliša .....</i>	<i>35</i>
<i>Ravnopravnost spolova i zabrana diskriminacije .....</i>	<i>35</i>
<i>Sukob interesa .....</i>	<i>35</i>
<i>Zapošljavanje ranjivih skupina .....</i>	<i>35</i>
<i>Inovativnost.....</i>	<i>35</i>
<i>Udruživanje .....</i>	<i>36</i>
5. ODGOVORI NA EVALUACIJSKA PITANJA	37
5.1. Evaluacijska pitanja vezana uz ciljeve LRSR i očekivane učinke.....	37
<i>Evaluacijsko pitanje 1.: „U kojoj mjeri je LRSR uspjela potaknuti ekonomsku otpornost gospodarskog sektora ribarstva?“.....</i>	<i>38</i>
<i>Evaluacijsko pitanje 2.: „U kojoj mjeri je LRSR doprinijela promociji tradicionalnog ribarskog kraja?“ .....</i>	<i>40</i>
5.2. SPOSOBNOSTI ANIMIRANJA FLAG-a TRAMUNTANA	42
<i>Evaluacijsko pitanje 3.: „U kojoj mjeri su aktivnosti animiranja osigurali primjenu metode CLLD na lokalnoj razini?“.</i>	<i>42</i>
5.3. MEHANIZMI PROVEDBE LRSR U OSIGURANJU PRIMJENE METODE CLLD	45

	<i>Evaluacijsko pitanje 4.: „U kojoj mjeri je mehanizam provedbe osigurao primjenu metode CLLD na lokalnoj razini?“</i>	46
5.4.	DODANA VRIJEDNOST CLLD-a	48
	<i>Evaluacijsko pitanje 5.: „U kojoj mjeri je ostvarena dodana vrijednost CLLD-a na lokalnoj razini?“</i>	48
6.	ZAKLJUČCI	51
6.1.	REZULTATI EVALUACIJE	51
	<i>Relevantnost</i>	51
	<i>Djelotvornost</i>	52
	<i>Učinkovitost</i>	52
	<i>Utjecaj</i>	53
6.2.	NALAZI I PREPORUKE	54
	<i>Nalazi</i>	54
	<i>Preporuke</i>	54

1. LOKALNA AKCIJSKA GRUPA U RIBARSTVU TRAMUNTANA

1.1. Ukratko o FLAG-u

Lokalna akcijska grupa u ribarstvu (LAGUR/FLAG) Tramuntana osnovana je 13.12.2016. godine, udruživanjem pet jedinica lokalne samouprave (JLS) sa svrhom promicanja održivog razvoja u ribarstvu i unaprjeđenja inicijativa i interesa od važnosti za teritorijalno područje djelovanja udruge.

Ribarstveno područje FLAG-a Tramuntana obuhvaća pet jedinica lokalne samouprave, od kojih su:

- dvije priobalne (Grad Senj i Općina Karlobag) i
- tri otočne (Grad Novalja, Grad Rab i Općina Lopar)

te se prostire kroz dvije županije: Ličko-senjsku (Karlobag, Novalja i Senj) te Primorsko-goransku (Lopar i Rab).

Područje FLAG-a Tramuntana karakteriziraju zajedničke geografske i prirodne značajke, kulturni identitet i tradicijske vrijednosti te povezano gospodarstvo. Ukupna površina ribarstvenog područja iznosi 1.169,64 km², sadrži 59 naselja u kojima živi ukupno 21.090 stanovnika (sukladno popisu stanovništva iz 2011. godine), pa gustoća naseljenosti iznosi 36.99 st/km².

Povijesno gledano područje FLAG-a oduvijek je okrenuto moru, ribarstvu, brodogradnji i trgovini putem mora te ratarstvu, stočarstvu i šumskoj industriji.

Ribarstvo je na području FLAG-a tradicionalna djelatnost i s ukupno 417 registriranih ribarskih brodova i brodica u gospodarskom ribolovu u 2018. godini zauzima udio od 41% u ukupnom broju ribarskih plovila Primorsko-goranske i Ličko-senjske županije, što je ujedno povećanje od 1% u odnosu na podatke za 2015. godinu. Najzastupljenije vrste u ulovu su glavonošci (hobotnica, muzgavac, sipa i lignja), bijela riba (oslić, pišmolj i trlja blatarica) te rakovi (škamp).

Na početku je FLAG Tramuntana imao 12 članova, predstavnika javnog, civilnog i gospodarskog sektora ribarstva (dalje u tekstu: GSR). Tijekom razdoblja broj članova se povećava, pa ih sada ima 20, od kojih 9 predstavnika gospodarskog sektora ribarstva, 5 predstavnika javnog sektora i 6 predstavnika civilnog sektora.

Upravljačka struktura FLAG Tramuntana (Upravni odbor) ima 7 članova koji čine sljedeće interesne skupine:

- Predstavnici gospodarskog sektora (3 člana)
- Predstavnici civilnog sektora (2 člana)
- Predstavnici javnog sektora (2 člana)

FLAG svojim radom pruža savjetodavnu pomoć, osigurava protok znanja i informacija, ostvaruje i održava dobru komunikaciju s nadležnim tijelima te stoji na raspolaganju svojim članovima i cijeloj lokalnoj zajednici u realizaciji razvojnih aktivnosti.

U uredu FLAG-a zaposlene su tri osobe, a redovne aktivnosti koje se provode kontinuirano kroz cijelu godinu odnose se najvećim dijelom na: osposobljavanje lokalnih dionika kroz edukacije, razmjenu iskustva i upoznavanje s primjerima dobre prakse, animaciju i informiranje lokalnog stanovništva o važnosti održivog razvoja, informiranje lokalne zajednice o mogućnostima sufinanciranja poslovnih poduhvata vezanih za ribarstvo iz Operativnog programa za pomorstvo i ribarstvo RH 2014. – 2020., ali i ostalih nacionalnih i EU izvora,

praćenje pravne regulative vezane uz poslovanje FLAG-a i vođenje pripadajućih evidencija, raspisivanje FLAG natječaja za provedbu LRSR, slanje Zahtjeva za isplatu za tekuće troškove i vođenje LRSR, informiranje javnosti o ulozi, aktivnostima i projektima FLAG-a Tramuntana putem *facebooka* i mrežne stranice, kontinuirano educiranje zaposlenika vezano za uspješniju provedbu LRSR, suradnju s nadležnim tijelima (na EU i nacionalnoj razini) i drugim FLAG-ovima te promotivne aktivnosti s krajnjim ciljem povezivanja i umrežavanja lokalnih dionika.

1.2. Lokalna razvojna strategija u ribarstvu 2014.-2020.

Operativni program za pomorstvo i ribarstvo RH za programsko razdoblje 2014. – 2020.

Europski fond za pomorstvo i ribarstvo (EFPR) je financijski instrument Europske unije namijenjen sektoru pomorstva i ribarstva za sedmogodišnje programsko razdoblje od 2014.-2020. s provedbenim razdobljem do kraja 2023. EFPR je usmjeren prema dugoročnim ciljevima strategije Europa 2020 za pametan, održiv i uključiv rast tijekom razdoblja 2014.-2020., a doprinosi promicanju konkurentnog, okolišno i gospodarski održivog i društveno odgovornog ribarstva i akvakulture, potiče provedbu Zajedničke ribarstvene politike, promiče uravnotežen i uključiv teritorijalni razvoj ribarstvenih područja i područja u akvakulturi te potiče razvoj i provedbu Integrirane pomorske politike na način koji nadopunjuje kohezijsku politiku i Zajedničku ribarstvenu politiku. Navedeno se provodi kroz šest prioriteta Europske unije za održivi razvoj ribarstva i akvakulture i povezanih aktivnosti, koji odražavaju relevantne tematske ciljeve Europskih strukturnih i investicijskih fondova i Zajedničkog strateškog okvira.

EFPR podupire održivi razvoj ribarstvenih područja prema pristupu lokalnog razvoja pod vodstvom zajednice što doprinosi postizanju specifičnih ciljeva prioriteta Unije 4. „Povećanje zaposlenosti i teritorijalne kohezije“.

Jedinstveni dokument koji sadržava odabrane prioritete i ciljeve Republike Hrvatske, a koji se trebaju ostvariti uz pomoć mjera strukturne politike u ribarstvu sufinanciranih sredstvima potpore iz EFPR-a je Operativni program za pomorstvo i ribarstvo Republike Hrvatske za programsko razdoblje 2014.–2020. (dalje u tekstu: OPPiR). OPPiR sadrži 32 mjere kroz šest prioriteta, a jedna od mjera je provedba lokalnih strategija razvoja u ribarstvu.

Ukupna alokacija OPPiR za provedbu svih mjera iznosi 345.086.810,00 EUR.

Mjera III.2./III.3. Provedba lokalnih strategija razvoja u ribarstvu

Namjena Mjere III.2./III.3. Provedba lokalnih strategija razvoja u ribarstvu je potpora održivom razvoju ribarstvenih i akvakulturnih područja kroz lokalni razvoj pod vodstvom zajednice. Korisnici su lokalna zajednica i lokalne akcijske skupine u ribarstvu (LAGUR-i/FLAG-ovi).

Lokalni razvoj pod vodstvom zajednice (eng. Community led local development; dalje u tekstu: CLLD) je izraz kojim se koristi Europska komisija kako bi opisala pristup koji tradicionalnu razvojnu politiku koja kreće odozgo nadalje preokreće naglavce (tzv. „bottom-up“ pristup). U okviru CLLD-a lokalni dionici preuzimaju inicijativu i stvaraju lokalno partnerstvo koje oblikuje i provodi integriranu razvojnu strategiju. Strategija se oblikuje tako da se nadovezuje na socijalne, okolišne i gospodarske jake strane ili „prednosti“ zajednice

umjesto da samo nadoknađuje njezine nedostatke. Iz tog razloga partnerstvo se dugoročno financira i samo odlučuje kako iskoristiti sredstva.

Odobrene lokalne strategije razvoja u ribarstvu provode se kroz ulaganja i aktivnosti za dodavanje vrijednosti, stvaranje radnih mjesta, privlačenje mladih ljudi i promicanje inovacija u svim fazama opskrbnog lanca proizvoda ribarstva i akvakulture, poticanje diversifikacije unutar ili izvan gospodarskog ribolova, cjeloživotnog učenja i stvaranja radnih mjesta u ribarstvenim i akvakulturnim područjima, jačanje i iskorištavanje prednosti koje se odnose na okoliš u ribarstvenim i akvakulturnim područjima, uključujući i operacije za ublažavanje učinaka klimatskih promjena, promicanje društvene dobrobiti i kulturne baštine u ribarstvenim i akvakulturnim područjima, uključujući ribarstvenu, akvakulturnu i pomorsku kulturnu baštinu te jačanje uloge ribarstvenih zajednica u lokalnom razvoju i upravljanju lokalnim ribarstvenim resursima i pomorskim aktivnostima. Provedba lokalnih strategija razvoja u ribarstvu uključuje i tekuće troškove i animaciju.

Lokalne inicijative u ribarstvu (potencijalni FLAG-ovi) imale su na raspolaganju pripremnu pomoć za izradu svojih strategija, a iste su odobrene putem dva natječaja Upravljačkog tijela:

- Prvi natječaj raspisan 2016. godine rezultirao je s pet prijavljenih strategija, koje su odobrene u lipnju 2017. godine za svih pet FLAG-ova.
- Drugi natječaj raspisan početkom 2017. godine rezultirao je s devet prijavljenih strategija, koje su odobrene krajem 2017. godine.

Sredstva javne potpore za svih 14 odobrenih FLAG-ova u RH, u okviru Mjere III.2./III.3. iznose ukupno 26.730.413,00 EUR.

Lokalna razvojna strategija u ribarstvu FLAG-a Tramuntana 2014.-2020.

Lokalna razvojna strategija u ribarstvu FLAG-a Tramuntana 2014.-2020. (dalje u tekstu: LRSR) temeljni je razvojno strateški dokument FLAG-a Tramuntana putem kojeg se raspisuju natječaji za mjere iz LRSR, a namijenjeni su nositeljima projekata sa područja FLAG-a.

LRSR je odobrena od strane Upravljačkog tijela 29.12.2017. godine, u okviru drugog natječaja raspisanog za Mjeru III.2./III.3.

FLAG-u Tramuntana je za provedbu LRSR-a odobrena ukupna javna potpora u iznosu od 16.603.400,00 kn, od čega je 12.452.550,00 kn namijenjeno za provedbu projekata krajnjih korisnika sa područja FLAG-a. Za tekuće troškove i troškove vođenja ureda FLAG-a odobreno je 4.150.850,00 kn.

LRSR predstavlja usklađen skup projekata, čija je svrha ostvarivanje lokalnih ciljeva i potreba, a koje doprinose ostvarivanju ciljeva i prioriteta Europske unije za pametan, održiv i uključiv razvoj. U LRSR su definirana dva specifična cilja:

Cilj 1. Poticanje ekonomske otpornosti gospodarskog sektora ribarstva

Cilj 2. Promicanje tradicionalno ribarskog kraja

Prva izmjena LRSR, napravljena na zahtjev Upravljačkog tijela (Uprave ribarstva), zbog usklađenja LRSR s Pravilnikom, usvojena je 18.12.2018. godine. Izmjena se odnosila na proceduru odabira projekata na razini FLAG-a. Navedena izmjena nije imala utjecaja na mjere, prihvatljive aktivnosti, tip korisnika, alocirana financijska sredstva ni pokazatelje.

Druga izmjena LRSR, nastala zbog novih izmjena Pravilnika o provedbi LRSR, usvojena je 23.08.2019. godine. Promjene su se odnosile na prihvatljive aktivnosti, prihvatljive korisnike, kriterije odabira, intenzitete javne potpore i maksimalne iznosa potpore po projektu/mjeri, udio u ukupnoj alokaciji, indikatore za mjerenje učinka provedbe LRSR u okviru svih mjera radi sukladnosti aktivnosti s nacionalnom i programskom razinom. U svim mjerama je omogućeno povećanje intenziteta javne potpore na 100% neovisno o sektoru/tipu korisnika, ali uz zadovoljavanje kriterija za povećanje potpore. Izmjena je od strane Upravljačkog tijela odobrena 27.11.2019. godine.

Kako bi se alokacije po pojedinim mjerama prilagodile potrebama na terenu, izrađena je treća izmjena LRSR, koja je usvojena 14.08.2020. godine. Izmjena je od strane Upravljačkog tijela odobrena 29.09.2020 godine. Izvršene su financijske izmjene unutar cilja 1. na način da je veći dio financijskih sredstava iz Mjere 1.A.1. alociran na Mjeru 1.B.1., čime se osigurao izravan doprinos jačanju ekonomske otpornosti GSR-a i to kroz ciljano usmjeravanje financijskih sredstava sukladno identificiranom interesu nositelja projekata. Također, došlo je i do izmjena unutar cilja 2. na način da su cjelokupna financijska sredstava za Mjeru 2.A.2. alocirana na Mjeru 2.A.1. Naime, istraživanjem na terenu nisu identificirani potencijalni nositelji projekata za Mjeru 2.A.2., pa se od iste odustalo.

Četvrta izmjena LRSR, koja se odnosila na preraspodjelu sredstava po mjerama za zaprimljene prijave projekata, usvojena je 31.12.2020. godine. Zahtjev za odobrenje izmjena LRSR poslan je 04.01.2021. godine u Upravljačko tijelo, koje je 12.02.2021. godine donijelo Odluku o odobrenju izmjena LRSR.

Peta izmjena LRSR, koja se odnosila na preraspodjelu preostalih raspoloživih sredstava po mjerama nakon izdavanja Odluka o odabiru projekata za prethodno provedene FLAG natječaje, te dobivanja dijela Odluka o dodjeli sredstava za odabrane projekte (dio projekata je bio u procesu odobravanja na razini Uprave ribarstva) usvojena je 12.05.2021. godine. Uzimajući u obzir zainteresiranost potencijalnih korisnika i preostala financijska sredstva za provedbu LRSR, napravljene su manje izmjene u alokaciji financijskih sredstava prema mjerama. Sukladno zaprimljenim obrascima projektnih ideja, alokacija iz mjere 1.A.1. je alocirana na mjeru 1.B.1. (unutar istog cilja). Alokacija iz mjere 2.B.1., koja je preostala nakon odobrenja projekata prijavljenih na dosadašnje FLAG natječaje je alocirana gotovo ravnomjerno između mjera 1.B.1. i 2.A.1. Zahtjev za odobrenje izmjena LRSR poslan je 13.05.2021. godine u Upravljačko tijelo, koje je 21.06.2021. godine donijelo Odluku o odobrenju izmjena LRSR.

Šesta izmjena LRSR vezana za realokaciju sredstava po mjerama je pripremljena, a usvajanje izmijenjene LRSR planirano je u listopadu 2021. godine.

2. EVALUACIJA

2.1. Razlozi i ciljevi

Svrha ovog Izveštaja o evaluaciji je predstaviti rezultate provedenog postupka *mid-term* evaluacije, odnosno evaluacije u tijeku provedbe LRSR i nastavno na rezultate definirati preporuke za daljnju provedbu, s naglaskom na praćenje provedbe.

Evaluacija je postupak donošenja prosudbi o intervencijama u odnosu na njihove rezultate i učinke te potrebe koje se njima nastoje zadovoljiti.

Osnovna svrha evaluacije LRSR je preispitivati rezultate i učinke te efikasnost i efektivnost provođenja integriranog razvoja područja u cilju poboljšanja kvalitete i provedbe LRSR, ali i učinkovitosti rada FLAG-a. Rezultati evaluacije i njezine preporuke trebaju pomoći FLAG-u u donošenju odluka i općem poboljšanju iskorištenja resursa.

Obveza i odgovornost za praćenje i evaluaciju CLLD-a definirana je člankom 34. stavkom 3. točkom (g) Uredbe (EU) br. 1303/2013. Predmetna Uredba ne propisuje obvezu provedbe evaluacije na FLAG razini, no, FLAG mora provesti evaluaciju na način kako je to predviđeno u LRSR.

FLAG-ovi su trebali organizirati učinkovito praćenje i vrednovanje kao sastavni dio LRSR, pa tako evaluacija, odnosno vrednovanje predstavlja jednu od aktivnosti sustava za praćenje provedbe LRSR opisane u Poglavlju 6. LRSR.

Praćenje (monitoring) i vrednovanje (evaluacija) pružaju dokaze koji FLAG-u omogućuju provjeru logike intervencije LRSR, kako bi se utvrdilo postižu li se rezultati na način kako je to planirano.

Monitoring se sastoji od bilježenja podataka i praćenja aktivnosti. Važno je bilo, na početku provedbe LRSR, definirati podatke potrebne za upravljanje, kontrolu, pokazivanje napretka te ocjenjivanje.

Monitoring i evaluacija usko su povezani. Monitoring prati napredak prema malom broju unaprijed utvrđenih ciljeva ili pokazatelja, dok evaluacija procjenjuje relevantnost, djelotvornost, učinkovitost i utjecaj neke intervencije. Međutim, temelj za evaluacijske aktivnosti su podaci praćenja.

U svrhu provjere napretka, utjecaja, postignuća, djelotvornosti i učinkovitosti LRSR u ostvarivanju postavljenih ciljeva, FLAG je zadužen za praćenje provedbe LRSR-a, prikupljanje podataka, izradu Godišnjeg izvješća o provedbi LRSR, izvještavanje i vrednovanje LRSR-a te praćenje preporuka i pomoć u širenju rezultata evaluacije.

FLAG Tramuntana je u dosadašnjem radu vodio brigu o redovnom prikupljanju podataka o svojim aktivnostima.

Tijekom provedbe LRSR kreirala se baza podataka (Evidencijska lista), koja se vodi u tabličnom obliku i redovito se ažurira. Evidencijska lista sadrži sljedeće informacije: opće podatke, podatke o nositelju projekta, podatke u svezi Zahtjeva za potporu, Zahtjeva za isplatu, odnosno niz podataka koji nastaju tijekom procesa odabira i provedbe projekata.

Prikupljeni podaci koriste se isključivo u svrhu izvještavanja, a zaključci provedeni na temelju istih periodično se prezentiraju od strane Odbora za praćenje i evaluaciju FLAG-a.

Jedna u nizu aktivnosti definiranih evaluacijskim planom je i srednjoročni Izveštaj o provedbi LRSR, koji je izrađen od strane FLAG-a u 2019. godini, a odnosio se na razdoblje od 29.12.2017. do 1.12.2019. godine.

Praćenje provedbe LRSR se velikim dijelom temeljilo na evidenciji podataka prikupljenih tijekom natječajnih razdoblja za određene mjere, primjerice, tijekom procesa animacije nositelja projekata, zatim, prilikom obrade prijave projekata nositelja projekata, prilikom obrade Zahtjeva za isplatu korisnika te općenito, prilikom praćenja provedbe operacija koje su financirane putem LRSR. Istovremeno, prikupljali su se i podaci iz službenih izvora u svezi ribarstva, zaposlenosti, poslovanja poduzetnika, strukture zaposlenih, broja noćenja i dolazaka turista na području FLAG-a i sl.

Budući da su uslijed opravdanih razloga FLAG natječaji za provedbu mjera raspisani kasnije nego je planirano, u Izveštaju o provedbi LRSR nije moguće obraditi podatke koji su relevantni za analizu i evaluaciju provedbe, a koji se prikupljaju tijekom provedbe projekata iz LRSR.

Kroz ovu *mid-term* evaluaciju procijenila se provedba LRSR analizom pokazatelja izlaza, rezultata i učinka iz Priloga 4. LRSR, a uzimajući u obzir relevantna evaluacijska pitanja. Nadalje, ocjenjivao se doprinos LRSR OPPIR te utjecaj LRSR na horizontalne ciljeve, kao što su zaštita okoliša, ravnopravnost spolova i zabrana diskriminacije, sukob interesa, udruživanje, zapošljavanje ranjivih skupina te inovativnost.

2.2. Metodologija i izvori podataka

Svrha sustava za praćenje i evaluaciju je prezentirati postignuća provedbe LRSR i procijeniti utjecaj, učinkovitost, djelotvornost i relevantnost poduzetih intervencija na području koje pokriva FLAG Tramuntana.

Prilikom izrade LRSR, u svrhu praćenja provedbe, u Prilogu 4., za svaku pojedinu mjeru LRSR definirani su izlazni pokazatelji (pokazatelji ostvarenja). Očekivani rezultati zadani su na razini specifičnih ciljeva, a pokazatelji učinaka na razini cijele LRSR. Pokazatelji temeljeni na ciljevima LRSR u skladu su s potrebama područja i logikom intervencije LRSR. Dosljednost logike intervencije LRSR, provjerena je tijekom ove evaluacije.

Općenito, pokazatelj je alat kojim se mjeri postizanje cilja, postignuti *output* ili učinak, a informacije koje pruža pokazatelj su podaci koji se koriste za mjerenje činjenica ili mišljenja.

U odabiru učinkovite evaluacijske metode treba voditi računa hoće li ona omogućiti povezivanje ostvarenja, rezultata i učinaka sa ciljevima LRSR te uspostavljanje dosljedne uzročno-posljedične veze.

Prilikom provedbe ove evaluacije uspoređivane su i analizirane vrijednosti pokazatelja i rezultata utvrđene u LRSR sa rezultatima dosad provedenih FLAG natječaja, ali i drugim aktivnostima koje FLAG Tramuntana provodi na svojem području.

Pojedine metodološke nesukladnosti u praćenju pokazatelja provedbe, uočene prilikom izrade ovog Izvešća trebaju se ispraviti u procedurama te u izmjenama i dopunama LRSR, a o njima svakako treba voditi računa prilikom izrade LRSR za novo programsko razdoblje.

Ograničenja metodološkog pristupa vezana su za razdoblje u kojem se ista provodi. Naime, svi pokazatelji definirani u Prilogu 4. LRSR odnose se na ukupnu ocjenu rezultata LRSR koju u ovoj fazi, uvažavajući kašnjenje planirane provedbe LRSR, nije moguće procijeniti.

Naime, većina odobrenih projekata je u ranoj fazi realizacije, stoga se u ovoj fazi evaluacije neće moći izmjeriti svi pokazatelji niti konačno odgovoriti na sva evaluacijska pitanja.

Nadalje, očekivane učinke koji su opisni i mjerljivi tek nakon proteka određenog vremena provedbe (primjerice povećana potrošnja proizvoda ribarstva i akvakulture), neće biti moguće vrednovati u okviru ovog Izveštaja, nego će biti vrednovani prilikom pripreme nove analize stanja područja, odnosno izrade LRSR za sljedeće programsko razdoblje te će biti prezentirani u Izveštaju o ex-post evaluaciji.

Međutim, ova *mid-term* evaluacija treba pokazati jesu li pojedini pokazatelji definirani na način da omogućavaju jednostavno i svrsishodno praćenje te jesu li podaci iz evidencija i godišnjih izvješća u potpunosti usporedivi s pokazateljima i rezultatima LRSR i omogućavaju li odgovore na evaluacijska pitanja.

Podaci o praćenju (izlazni pokazatelji i pokazatelji rezultata) analizirani su iz podatkovnih elemenata koje je, na razini projekta, FLAG Tramuntana prikupljao u svojoj bazi podataka (Evidencijskoj listi). Prikupljeni podaci odnose se na opće i specifične informacije o nositelju projekta, informacije vezane uz sam projekt te rezultate provedbe, koje je sam nositelj projekta naveo u prijavi na FLAG natječaj. Tako se primjerice novo-otvorena radna mjesta u ovoj evaluaciji u sredini provedbenog razdoblja mogu zabilježiti samo temeljem izjava nositelja projekta, dok će se točan broj stvorenih radnih mjesta moći analizirati u ex-post evaluaciji, odnosno kada svi projekti budu provedeni i podneseni svi zahtjevi za isplatu.

Podaci iz Evidencijske liste predstavljali su početnu točku za evaluacijske aktivnosti radi ocjene provedbe LRSR. Pripremne aktivnosti obuhvaćale su i prikupljanje podataka iz različitih izvještaja FLAG-a Tramuntana, odnosno analizu i sintezu postojećih evidencija i izvještaja o provedbi LRSR.

Kao izvori podataka za potreba ove evaluacije korišteni su sljedeći dokumenti:

- LRSR
- Evidencijska lista
- Izvješće o radu i godišnje financijsko izvješće za 2017. godinu
- Program rada i financijski plan za 2018. godinu
- Izvješće o radu i godišnje financijsko izvješće za 2018. godinu
- Program rada i financijski plan za 2019. godinu
- Izvješće o radu i godišnje financijsko izvješće za 2019. godinu
- Program rada i financijski plan za 2020. godinu
- Izvješće o radu i godišnje financijsko izvješće za 2020. godinu
- Program rada i financijski plan za 2021. godinu
- Godišnje izvješće o provedbi LRSR za 2017. godinu
- Godišnje izvješće o provedbi LRSR za 2018. godinu
- Godišnje izvješće o provedbi LRSR za 2019. godinu
- Godišnje izvješće o provedbi LRSR za 2020. godinu
- Info za objavu_odluke o dodjeli sredstava za pojedine nositelje projekata
- Srednjeročni izvještaj o provedbi Lokalne razvojne strategije u ribarstvu LAGUR-a Tramuntana za razdoblje 2014. – 2020.
- Popis projekata
- Evidencija sudionika na događanjima

- Ispunjeni upitnici od strane korisnika FLAG natječaja
- Ispunjeni upitnici od strane članova FLAG-a

Osim kvantitativnih podataka, za potrebe evaluacije, prikupljeni su i kvalitativni podaci.

Kvalitativne podatke i participativne metode naročito je važno upotrebljavati u ocjeni rezultata i učinaka FLAG-ovih aktivnosti animiranja i izgradnje kapaciteta, a u evaluaciji se kvalitativne metode upotrebljavaju i svaki put kada kvantitativni podaci nisu dostupni ili ih je teško prikupiti.

Kvalitativne informacije prikupljene su putem dva obrasca upitnika (anketa): za korisnike sredstava i članove FLAG-a Tramuntana.

Upitnici su bili anonimni, čime se osigurala objektivnost, a provedeni su putem *google obrasca*. Upitnike je ispunilo svih 9 nositelja projekata i svih 20 članova FLAG-a Tramuntana, što je rezultiralo dobrim uzorkom za analiziranje i ocjenjivanje.

Uključivanje korisnika i članova FLAG-a Tramuntana u postupak evaluacije jača lokalno razvojno partnerstvo i povjerenje unutar FLAG-a, a ovako visok postotak odgovora (100%) dokazuje da lokalna zajednica želi te aktivno sudjeluje u aktivnostima FLAG-a Tramuntana.

Ujedno, sudjelovanje cijelog lokalnog razvojnog partnerstva u postupcima evaluacije je važno radi stjecanja novih znanja i vještina, ali i praktičnog uvida u sustav praćenja i evaluacije provedbe LRSR.

3. ANALIZA PROVEDENIH AKTIVNOSTI FLAG-a TRAMUNTANA

3.1. Projekt Cum grano salis/Sa zrnom soli

FLAG Tramuntana je osmislio i proveo pilot projekt Cum grano salis/Sa zrnom soli, unutar Mjere III.1. Opći cilj projekta bio je razvoj turističke gastronomske destinacije temeljene na potrošnji lokalno ulovljene ribe. Predviđene aktivnosti projekta su bile usmjerene na identifikaciju i valorizaciju kulturne baštine primorskog kraja, identificiranje cjelokupne turističke ponude područja lokalne inicijative s naglaskom na ribarsku i povezanu ugostiteljsku ponudu, prezentaciju navedenih sadržaja kroz 5 info točki i jedinstvenu web aplikaciju te informiranje nositelja ribarske i turističke ponude.

U provedbu projekta aktivno su se uključile sve turističke zajednice na području FLAG-a, predstavnici JLS-a te ribari. Prikupljeni su podaci zanimljivi turistima, poglavito podaci o lokalnim ugostiteljskim objektima, koji u svojoj ponudi imaju ribu.

Izrađena je trojezična web stranica: www.sazrnomsoli.com te dodatno web aplikacija gastronomija.sazrnomsoli.com.

3.2. Održivi razvoj gastro destinacije

Projekt održivi razvoj gastro destinacije nastavak je projekta „Sa zrnom soli / Cum grano salis“, provedenog 2017. godine, a kroz koji su razvijene web stranica www.sazrnomsoli.com i web aplikacija <http://gastronomija.sazrnomsoli.com/>, gdje su objedinjeni ugostiteljski objekti te prodajna mjesta sa područja FLAG-a čija se gastro ponuda bazira na lokalno ulovljenoj ribi, odnosno na kojima je moguće kupiti lokalno ulovljenu ribu.

FLAG Tramuntana je 2019. godine ostvario financiranje u iznosu od 25.000,00 HRK za provedbu aktivnosti projekta „Održivi razvoj gastro destinacije“, financiranjem putem javnog poziva za dodjelu financijskih sredstava udrugama i neprofitnim organizacijama iz proračuna JU „Nacionalni park Plitvička jezera“.

Aktivnosti su se odnosile na održivi razvoj turističke gastronomske destinacije vezano na potrošnju lokalno ulovljene ribe i jačanje turističke ponude šire destinacije NP Plitvička jezera. Provedba aktivnosti trajala je od 04.11.2019. do 31.12.2019. godine, temeljila se na promociji osmišljenih menija ugostiteljskih objekata, koji nude jela na bazi lokalno ulovljene ribe i lokalnih namirnica koje se sljubljuju s ribom. Cilj takve promocije je u poticanju lokalne ekonomije i kratkih lanaca opskrbe čime se izravno utječe na održivi razvoj područja FLAG-a.

Izrađena je elektronska kuharica „Sa zrnom soli“¹, kroz koju je predstavljena destinacija sa do dva ugostiteljska objekta iz svake jedinice lokalne samouprave koje obuhvaća FLAG. Značajna pomoć u izradi kuharice su bili članovi FLAG-a, koji su ujedno i predstavnici gospodarskog sektora ribarstva. Sudjelovali su sljedeći ugostiteljski objekti: Restoran Velum (Rab), Restoran Leut (Rab), Konoba No5 (Novalja), Konoba Sidro (Novalja), Restoran Martina (Senj), Konoba Pržun (Lopar), Restoran Jure (Karlobag).

Obzirom na zatvaranje ugostiteljskih objekata tijekom proljeća, zbog pandemije virusa COVID 19, te njihov intenzivan rad u cilju sprečavanja većih gubitaka tijekom ljetne sezone, u 2020. godini nije se radilo direktno na proširivanju elektronske kuharice s novim ugostiteljskim

¹ Elektronska kuharica je dostupna na:

https://sazrnomsoli.com/wp-content/uploads/2020/02/sa_zrnom_soli_ebook-1.pdf

subjektima, već su umjesto toga izrađeni podlošci za ugostiteljske subjekte koji su sudjelovali u izradi kuharice, oznake za stolove te bojanke i bojice za vrtićku djecu. Provedena je Facebook kampanja o nutritivnoj vrijednosti i značaju uključivanja ribe u svakodnevnu prehranu, a sve kroz projekt „*Sa zrnom soli – kampanja Pomoć i podrška široj populaciji u stvaranju zdravih životnih navika*“.

Projekt je financiran, u iznosu od 8.368,21 kn, kroz Javni poziv za financiranje programske podrške udrugama iz područja zdravstva i socijalne skrbi registriranim na području Ličko-senjske županije iz proračuna Ličko-senjske županije za 2020. godinu, a provedba je trajala od ožujka do listopada 2020. godine.

Glavni cilj projekta bio je poticanje stvaranja zdravih životnih navika i veće konzumacije lokalno ulovljene ribe kroz promociju nutritivne vrijednosti ribe i ribljih proizvoda kod svih dobnih skupina, a poglavito djece.

Zaposlenici FLAG-a Tramuntana kontinuirano su osmišljavali i pripremali sadržaje, kojima se promovirala nutritivna vrijednost ribe i ribljih proizvoda, koji su objavljeni na web i Facebook stranici FLAG-a. Prema analitičkim pokazateljima posjećenosti stranica, vidljivosti objava i aktivnosti korisnika vezanih za objave, promotivni sadržaji su polučili pozitivne učinke na stvaranje zdravih životnih navika. Osmišljeni su, grafički oblikovani i otisnuti planirani promotivni materijali u obliku bojanke i podmetača te su distribuirani prema krajnjim korisnicima – vrtićkoj djeci sa područja Ličko-senjske županije i ugostiteljskim objektima koji u ponudi imaju lokalno ulovljenu ribu.

U 2021. godini nastavljeno je s provedbom aktivnosti, odnosno održana su dva sastanka sa predstavnicima Udruženja obrtnika, u cilju nadopunjavanja kuharice sa što većim brojem kvalitetnih ugostiteljskih objekata sa područja FLAG-a te provedbe zajedničke marketinške kampanje.

Ovisno o iskazanom interesu od strane ugostitelja, kuharica će se proširivati, kao i provesti aktivnosti potrebne za uvođenje regionalnog sustava kvalitete.

Naime, Mjera 2.A.2. Jačanje prepoznatljivosti ribarstvenog područja iz LRSR, koja je osmišljena s ciljem zaštite kvalitete lokalno ulovljene svježe ribe, mekušaca i rakova ulovljenih unutar ribarstvenog područja i tradicionalnih proizvoda dobivenih od njih, nije provedena u okviru LRSR 2014.-2020. Preduvjet za provedbu ove mjere bilo je uspostavljanje regionalnog sustava kvalitete ribarstvenog područja sa jedinstvenom oznakom zaštićenom kao Jamstveni žig pri Državnom zavodu za intelektualno vlasništvo. Obzirom da je tijekom procesa izmjene LRSR uočeno da ne postoji konkretan interes za Mjeru 2.A.2. te da nisu raspisani odgovarajući natječaji kroz koje bi FLAG mogao financirati provedbu planiranih aktivnosti, od predmetne mjere se odustalo.

U novom programskom razdoblju 2021.-2027., pokušati će se provesti aktivnosti razvoja regionalnog sustava kvalitete. Isticanjem posebnosti kvalitete proizvoda u smislu njegovih karakteristika, metoda dobivanja, podrijetla i sl. povećava se prepoznatljivost proizvoda, čuva tradicionalna i prepoznatljiva ribarska tradicija područja te sprečava neovlašteno korištenje zaštićenog naziva proizvoda odnosno oznake kvalitete. Povećava se konkurentnost proizvoda i prodaje te se postiže veća cijena proizvoda odnosno povećavaju se prihodi gospodarskog sektora ribarstva. Dodatno potiče se mogućnost izvoza, jamči prepoznatljiva kvaliteta, doprinosi turističkoj ponudi i interesu turista za autohtonim proizvodima.

3.3. Provedeni natječaji

Prvi natječaj – Mjera 2.A.1. „Razvoj turističkih sadržaja povezanih s tradicijom ribarskog kraja“

FLAG Tramuntana je 17.12.2019. godine raspisao prvi FLAG natječaj iz LRSR za Mjeru 2.A.1. „Razvoj turističkih sadržaja povezanih s tradicijom ribarskog kraja“, koja se odnosi na povezivanje ribarskog sektora sa sektorom turizma u svrhu očuvanja i promicanja ribarske i pomorske tradicije i tradicionalne brodogradnje ribarstvenog područja.

Objavi natječaja prethodila je izrada natječajne dokumentacije, koja je 16.10.2019. godine poslala na pregled Upravljačkom tijelu, a komentari su zaprimljeni 09.12.2019. godine.

S ciljem predstavljanja Mjere 2.A.1. Razvoj turističkih sadržaja povezanih s tradicijom ribarskog kraja organizirane su informativne radionice/sastanci 13.01.2020. u Karlobagu, 14.01.2020. u Loparu, 17.01.2020. u Rabu, 21.01.2020. u Senju te 22.01.2020. u Novalji. Praktične radionice na kojima je detaljno predstavljena natječajna dokumentacija održale su se 23.01.2020. u Senju, 24.01.2020. u Sv. Jurju, 29.01.2020. u Loparu i 30.01.2020. u Rabu.

Natječaj je trajao od 03.02.2020.-15.05.2020. godine, a doživio je tri izmjene. Dana 10.04.2020. godine FLAG Tramuntana usvojio je prvu izmjenu 1. FLAG natječaja, koja se odnosila na manje tehničke ispravke. Druga izmjena usvojena je 27.04.2020. godine, a odnosila se produljenje krajnjeg roka za podnošenje prijave projekta i tehničke izmjene u popisu dokumentacije i ostalim obrascima.

Treća izmjena 1. FLAG natječaja vezana na povećanje sredstava na FLAG natječaju, usvojena je 11.09.2020. godine.

Naime, prvi raspisani FLAG natječaj polučio je i veći uspjeh od očekivanog, odnosno zatraženo je više sredstava nego je bilo prvotno na raspolaganju na navedenoj mjeri, stoga je pokrenut postupak izmjene LRSR. Izmjenom LRSR koja je usvojena 14.08.2020. godine te odobrena od strane Upravljačkog tijela 29.09.2020. godine prihvaćeno je preusmjeravanje cjelokupnih financijskih sredstava koja su planirana za Mjeru 2.A.2. na Mjeru 2.A.1. te posljedično ukidanje Mjere 2.A.2.

Na 1. FLAG natječaj zaprimljene su četiri projektne prijave, ukupnog iznosa zatražene potpore od 6.991.967,26 kn, koje su prošle administrativnu kontrolu i ocjenjivanje projekata.

Na sjednici Skupštine LAGUR-a Tramuntana održanoj 18.09.2020. godine donesene su odluke o odabiru za sva četiri projekta na ukupni iznos potpore od 6.970.154,76 kn.

FLAG Tramuntana poslao je 16.10.2020. godine Izveštaj o provedenom postupku odabira projekata prema Upravi ribarstva, koja je krajem 2020. godine i početkom 2021. godine potvrdila sve četiri odluke FLAG-a donošenjem odluka dodjeli sredstava u ukupnom iznosu od 6.905.792,26 kn.

Odobreni projekti obuhvaćaju aktivnosti koje promoviraju i valoriziraju ribarstvenu i akvakulturnu te pomorsku i brodograditeljsku baštinu, a odnose se na: izgradnju i opremanje interpretacijskih centara i tematskih ruta opremanje infrastrukture, razvoj aplikacija i softverskih rješenja te promotivne aktivnosti.

Nositelji projekata su, prema organizacijskom obliku, dvije turističke zajednice i jedna JLS, koja je prijavila dva projekta. Projekti se provode na području tri različite jedinice lokalne

samouprave (Grad Rab, Općina Lopar i Općina Karlobag). Sa područja preostale dvije JLS (Grad Novalja i Grad Senj), koje čine ribarstveno područje FLAG-a Tramuntana nije bilo prijavljenih projekata.

Provedbom jednog projekta stvorit će se jedno radno mjesto, dok će se provedbom dva očuvati dva radna mjesta.

Svi projekti odnose se na promociju ribarstvene i pomorske kulturne baštine te doprinose cilju 2., odnosno prioritetu 2.A. LRSR.

Drugi natječaj – Mjera 1.A.1. „Povećanje vrijednosti tradicionalnim lokalnim proizvodima ribarstva i akvakulture“

FLAG Tramuntana poslao je natječajnu i procesnu dokumentaciju za Mjeru 1.A.1. „Povećanje vrijednosti tradicionalnim lokalnim proizvodima ribarstva i akvakulture“ Upravljačkom tijelu na pregled 24.10.2018. godine, a konzultacije su zaključene 15.11.2019. godine.

FLAG natječaj za Mjeru 1.A.1. „Povećanje vrijednosti tradicionalnim lokalnim proizvodima ribarstva i akvakulture“ raspisan je 08.01.2020. godine, a trajao je od 03.02. do 31.03.2020. godine.

Predstavljanje mjere potencijalnim nositeljima projekata održano je zajedno s predstavljanjem Mjere 2.A.1. Razvoj turističkih sadržaja povezanih s tradicijom ribarskog kraja, putem informativnih radionica 13.01.2020. u Karlobagu, 14.01.2020. u Loparu, 17.01.2020. u Rabu, 21.01.2020. u Senju te 22.01.2020. u Novalji. Praktične radionice na kojima je detaljno predstavljena natječajna dokumentacija održale su se 23.01.2020. u Senju, 24.01.2020. u Sv. Jurju, 29.01.2020. u Loparu i 30.01.2020. u Rabu.

Na objavljeni natječaj nije pristigla niti jedna prijava, pa je ponovno raspisan 25. kolovoza 2020. godine.

Treći natječaj – Mjera 2.B.1. „Ulaganje u održivi razvoj ribarstvenog područja“

FLAG Tramuntana poslao je 09.04.2020. godine na pregled natječajnu dokumentaciju za Mjeru 2.B.1. „Ulaganje u održivi razvoj ribarstvenog područja“, a komentari od strane Upravljačkog tijela zaprimljeni su 07.07.2020. godine.

Treći FLAG natječaj raspisan je 17.07.2020. godine, a trajao je od 17.08. do 30.09.2020. godine. Ukupan iznos raspoloživih sredstava javne potpore za sufinanciranje operacija u okviru natječaja iznosio je 58.000,00 EUR.

S ciljem predstavljanja Mjere 2.B.1. organizirana je informativna radionica 22.07.2020. godine u Karlobagu. Na radionici je predstavljen rad FLAG-a Tramuntana te natječajna dokumentacija i način prijave na Mjeru 2.B.1.

Na natječaj su pristigle tri prijave projekta u ukupnoj vrijednosti 292.421,62 kn. Po završetku procesa odabira na razini FLAG-a i izdavanja odluka o odabiru za sve tri prijave projekta 04.12.2020. godine, cjelokupna natječajna dokumentacija je poslana na pregled u Upravljačko tijelo 04.01.2021. godine, zajedno sa Izveštajem o provedenom postupku odabira projekata.

U razdoblju od ožujka do svibnja 2021. godine donesene su odluke o dodjeli sredstava od strane Upravljačkog tijela za sve tri prijave projekta, a ukupna vrijednost odobrene potpore iznosi 292.290,87 kn.

Odobreni projekti obuhvaćaju aktivnosti koje promoviraju održivo korištenje resursa prilikom gospodarskog razvoja ribarstvenog područja, a odnose se na: eko akcije čišćenja podmorja i priobalja, edukativne i promotivne aktivnosti te manifestacije.

Nositelji projekata su, prema organizacijskom obliku, dvije turističke zajednice i jedna udruga. Projekti se provode na području tri različite jedinice lokalne samouprave (Grad Novalja, Grad Rab i Općina Lopar). Sa područja preostale dvije JLS (Općina Karlobag i Grad Senj), koje čine ribarstveno područje FLAG-a Tramuntana nije bilo prijavljenih projekata.

Prema izjavama nositelja projekata, provedba projekata ne utječe na zadržavanje/stvaranje radnih mjesta.

Svi projekti odnose se na promociju održivog korištenja resursa prilikom gospodarskog razvoja ribarstvenog područja te doprinose cilju 2., odnosno prioritetu 2.B. LRSR.

Dva nositelja projekta podnijela su prvi dio zahtjeva za isplatu.

Turistička zajednica Općine Lopar, kojoj je odobreno 84.585,95 kn potpore podnijela je 10.06.2021. godine prvi Zahtjev za isplatu u iznosu od 41.489,60 kn. Zahtjev za isplatu je prošao administrativnu obradu od strane FLAG-a, a posjeta operaciji bila je 28.06.2021. godine. FLAG je poslao ZZI i Izvješće o provedenim provjerama operacije u Upravljačko tijelo 30.06.2021. godine, a Odluka o isplati potpore još nije donesena.

Udruga za promicanje kulture življenja „Komin“ Barbat - Rab, kojoj je odobreno 82.835,17 kn potpore podnijela je 22.07.2021. godine prvi Zahtjev za isplatu u iznosu od 11.589,86 kn. Zahtjev za isplatu je prošao administrativnu obradu od strane FLAG-a. FLAG je poslao ZZI i Izvješće o provedenim provjerama operacije u Upravljačko tijelo 06.08.2021. godine, a Odluka o isplati potpore još nije donesena.

Četvrti natječaj – Mjera 1.A.1. „Povećanje vrijednosti tradicionalnim lokalnim proizvodima ribarstva i akvakulture“

Dana 25.08.2020. godine ponovno je raspisan natječaj za Mjeru 1.A.1. Rok za podnošenje prijave bio je od 01.09. do 15.10.2020. godine.

S ciljem dodatnog predstavljanja Mjere 1.A.1. održane su još dvije informativne radionice, 27.08.2020. godine u Karlobagu i 10.09.2020. godine u Rabu, na kojima su potencijalnim nositeljima projekata detaljno predstavljena natječajna dokumentacija i način prijave na natječaj.

Na natječaj je zaprimljena jedna prijava projekta, zatraženog iznosa potpore od 240.198,08 kn. Nakon završene administrativne kontrole i ocjenjivanja operacije utvrđeno je da nositelj projekta udovoljava svim uvjetima propisanim FLAG natječajem za Mjeru 1.A.1.

Na sjednici Upravnog odbora LAGUR-a Tramuntana održanoj 30.12.2020. godine donesena je Odluka o odabiru s iznosom potpore od 240.198,08 kn, a Izveštaj o provedenom postupku odabira projekata poslan je 13.01.2021. godine Upravljačkom tijelu.

Odluka o dodjeli sredstava od strane Upravljačkog tijela, kojom je korisniku dodijeljeno 236.473,14 kn, zaprimljena je 12.05.2021. godine.

Odobreni projekt odnosi se na nabavu i opremanje mobilne ribarnice, udovoljava kriteriju „inovativne značajke, prema potrebi, na lokalnoj razini“, što znači da projekt rezultira uvođenjem nove aktivnosti i nove usluge na lokalnoj razini, pa mu je dodijeljeno 100% potpore.

Projekt će se provoditi na području Grada Senja, odnosno od Senja do Jablanca. Ulaganjem u nabavu i opremanje mobilne ribarnice, ojačati će se dosadašnje poslovanje obrta, formirati novi način prodaje ribarstvenih i akvakulturnih proizvoda, otvoriti novi distribucijski kanali te skratiti opskrbeni lanac po principu - svježe iz mora do stola. Mobilna ribarnica povećati će dostupnost svježih proizvoda ribarstva i akvakulture onim korisnicima, koji do sada nisu imali mogućnost kupnje istih u mjestu gdje žive.

Provedbom projekta zadržat će se jedno radno mjesto, prema izjavi nositelja projekta.

Projekt se odnosi se na dodavanje vrijednosti proizvodima ribarstva i akvakulture te doprinosi specifičnom cilju 1., odnosno njegovom prioritetu 1.A.

Peti natječaj – Mjera 1.B.1. „Radionice za ribarska plovila, opremu i alate“

FLAG Tramuntana raspisao je 25.08.2020. godine peti FLAG natječaj za Mjeru 1.B.1. „Radionice za ribarska plovila, opremu i alate“, koji je trajao od 01.09. do 19.10.2020. godine.

Za Mjeru 1.B.1. „Radionice za ribarska plovila, opremu i alate“ konzultacije s Upravom ribarstva trajale su od svibnja 2019. godine, a bile su potrebne i dodatne konzultacije s Europskom komisijom vezane za prihvatljivost ulaganja.

Na kraju je prihvaćen prijedlog FLAG-a da se popis prihvatljivih korisnika proširi na mala i srednja poduzeća, uz uvjet da predmet ulaganja bude dostupan GSR-u bez naknade.

Pozitivan odgovor od strane Europske komisije zaprimljen je 05.03.2020. godine, pa je natječajna dokumentacija je poslana na pregled Upravljačkom tijelu 07.04.2020. godine, a komentari su zaprimljeni 23.06.2020. godine.

S ciljem predstavljanja Mjere 1.B.1. organizirane su informativne radionice, 27.08.2020. godine u Karlobagu i 10.09.2020. godine u Rabu, na kojima su potencijalnim nositeljima projekata detaljno predstavljeni natječajna dokumentacija i način prijave na natječaj.

Na natječaj su zaprimljene tri prijave projekta u vrijednosti 4.649.154,44 kn. Po završetku procesa odabira na razini FLAG-a i izdavanja odluka o odabiru za sve tri prijave projekta u iznosu od 4.649.154,44 kn na sjednici Upravnog odbora FLAG-a Tramuntana održanoj 15.01.2021. godine, cjelokupna natječajna dokumentacija je poslana na pregled u Upravljačko tijelo 29.01.2021. godine, zajedno sa Izveštajem o provedenom postupku odabira projekata.

Upravljačko tijelo je u ožujku 2021. potvrdilo jedan projekt donošenjem Odluke o dodjeli sredstava, dok su za preostala dva projekta odluke o dodjeli sredstava donesene u svibnju 2021. godine. Ukupna vrijednost odobrene potpore iznosi 4.594.654,44 kn.

Odobreni projekti obuhvaćaju aktivnosti razvoja novih djelatnosti i usluga gospodarskog sektora ribarstva, a odnose se na: transport i prijevoz plovila te izgradnju i opremanje objekta za servisiranje, remont i smještaj ribarskih plovila.

Nositelji projekata su, prema organizacijskom obliku, dva obrta i jedno trgovačko društvo. Projekti se provode na području tri različite jedinice lokalne samouprave (Grad Senj, Grad Novalja i Grad Rab). Sa područja preostale dvije JLS (Općina Lopar i Općina Karlobag), koje čine ribarstveno područje FLAG-a Tramuntana nije bilo prijavljenih projekata.

Prema izjavama nositelja projekata, provedbom jednog projekta stvorit će se sedam novih radnih mjesta, a provedbom dva projekata zadržat će se dva radna mjesta.

Odobreni projekti udovoljavaju kriteriju „inovativne značajke, prema potrebi, na lokalnoj razini“, što znači da rezultiraju uvođenjem nove aktivnosti i nove usluge na lokalnoj razini, pa im je dodijeljeno 100% potpore.

Svi projekti odnose se na diversifikaciju poslovanja izvan gospodarskog sektora ribolova te doprinose specifičnom cilju 1., odnosno njegovom prioritetu 1.B.

Šesti natječaj – Mjera 2.A.1. *“Razvoj turističkih sadržaja povezanih s tradicijom ribarskog kraja”*

Dana 17.06.2021. godine FLAG Tramuntana raspisao je šesti FLAG natječaj za Mjeru 2.A.1. iz LRSR, u trajanju od 01.07. do 02.08.2021. godine.

S ciljem predstavljanja Mjere 2.A.1. organizirana je informativna radionica, 24.06.2021. godine u Karlobagu i 29.06.2021. godine u Novalji na kojima su potencijalnim nositeljima projekata detaljno predstavljene natječajna dokumentacija i način prijave na natječaj.

Ukupan iznos raspoloživih sredstava javne potpore za sufinanciranje operacija u okviru ovog FLAG natječaja iznosio je 239.586,23 kn.

Na natječaj su zaprimljene dvije prijave projekta, koje su trenutno u obradi.

Sedmi natječaj – Mjera 1.B.1. *„Radionice za ribarska plovila, opremu i alate“*

Sedmi FLAG natječaj za Mjeru 1.B.1. raspisan je 17.06.2021. godine, sa ukupnim iznosom raspoloživih sredstava javne potpore od 179.994,73 kn.

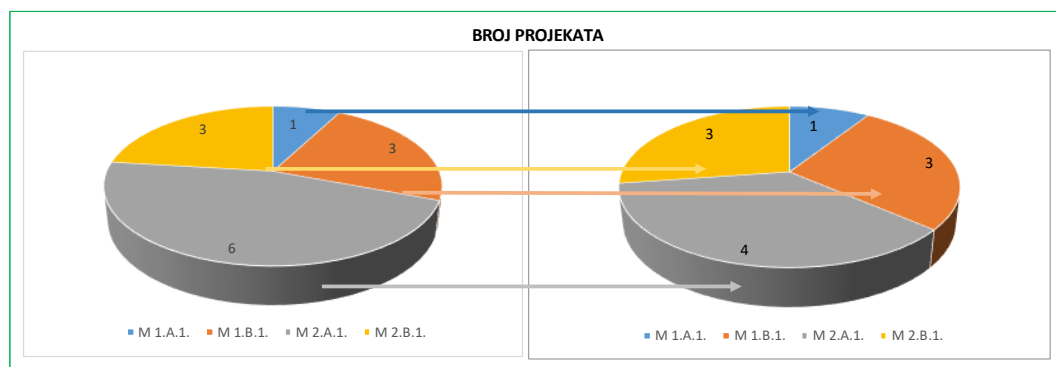
S ciljem predstavljanja Mjere 1.B.1. organizirana je informativna radionica, 24.06.2021. godine u Karlobagu i 29.06.2021. godine u Novalji na kojima su potencijalnim nositeljima projekata detaljno predstavljene natječajna dokumentacija i način prijave na natječaj.

Natječaj je bio otvoren od 01.07. do 02.08.2021. godine, a nije pristigla niti jedna prijava.

3.4. Odobreni projekti

Tijekom 2020. i 2021. godine FLAG Tramuntana je, kroz raspisane FLAG natječajne, odobrio ukupno 12.151.928,90 kn potpore za 11 projekata, odnosno 97,59% iznosa potpore (12.452.550,00 kn), koja je na raspolaganju za provedbu projekata krajnjih korisnika LRSR.

Preostali iznos potpore trebao bi se utrošiti za dvije prijave projekata, pristigle na zadnji FLAG natječaj, a trenutno su u fazi obrade.

Od strane Upravljačkog tijela doneseno je 11 Odluka o dodjeli sredstava ukupne vrijednosti potpore od 12.029.210,71 kn.

Odobreni projekti su u različitim su fazama provedbe, a dosad su zaprimljena dva zahtjeva za isplatu za iznos potpore od 53.102,96 kn. Zahtjevi za isplatu provjereni su od strane FLAG-a i trenutno su u obradi u Upravljačkom tijelu.

3.5. Ostale aktivnosti FLAG-a

Uz pripremu i provedbu natječaja za mjere iz LRSR, FLAG je provodio različite druge aktivnosti animacije i promocije te kontinuiranu edukaciju svojih zaposlenika, kako bi bili kompetentniji u radu te učinkovitiji u provedbi LRSR.

Provedene aktivnosti animacije i promocije

- Tri informativne radionice u svrhu predstavljanja rada LAGUR-a Tramuntana, LRSR, Mjere 1.A.1. Povećanje vrijednosti tradicionalnim lokalnim proizvodima ribarstva i akvakulture te OPPiR u Novalji, Senju i Rabu, 29. – 30. listopada 2018.
- Tri informativne radionice u svrhu predstavljanja rada LAGUR-a Tramuntana, LRSR te mjera iz LRSR u Senju, Loparu i Rabu, 22. i 24. siječnja 2019.
- Informativna radionica u svrhu predstavljanja rada LAGUR-a Tramuntana, LRSR te mjera iz LRSR u Novalji, 07. veljače 2019.
- Sastanak s predstavnikom obrta Patrimonia 1428 u Novalji - ulazak u članstvo LAGUR-a, 07. veljače 2019.
- Informativna radionica u svrhu predstavljanja rada LAGUR-a Tramuntana, LRSR te mjera iz LRSR u Senju, 13. ožujka 2019.

- Informativna radionica u svrhu predstavljanja rada LAGUR-a Tramuntana, LRSR te mjera iz LRSR u Rabu, 19. lipnja 2019.
- Informativna radionica u svrhu predstavljanja rada LAGUR-a Tramuntana, LRSR te mjera iz LRSR u Senju, 05. studenog 2019.
- Informativna radionica u svrhu predstavljanja rada LAGUR-a Tramuntana, LRSR te mjera iz LRSR u Rabu, 25. studenog 2019.
- Informativna radionica u svrhu predstavljanja rada LAGUR-a Tramuntana, LRSR te mjera iz LRSR u Loparu, 26. studenog 2019.
- Informativna radionica u svrhu predstavljanja rada LAGUR-a Tramuntana, LRSR te mjera iz LRSR u Novalji, 27. studenog 2019.
- Informativna radionica u svrhu predstavljanja rada LAGUR-a Tramuntana, LRSR te mjera iz LRSR u Barić Dragi, 28. studenog 2019.
- Informativna radionica u svrhu predstavljanja rada LAGUR-a Tramuntana, LRSR te mjera iz LRSR u Senju, 28. studenog 2019.
- Informativna radionica za Mjere 2.A.1. i 1.A.1. iz LRSR u Karlobagu, 13. siječnja 2019.
- Informativna radionica za Mjere 2.A.1. i 1.A.1. iz LRSR u Loparu, 14. siječnja 2019.
- Informativna radionica za Mjere 2.A.1. i 1.A.1. iz LRSR u Rabu, 17. siječnja 2019.
- Radni sastanak - predstavljanje FLAG natječaja u Rabu, 17. siječnja 2019.
- Informativna radionica za Mjere 2.A.1. i 1.A.1. iz LRSR u Senju, 21. siječnja 2020.
- Informativna radionica za Mjere 2.A.1. i 1.A.1. iz LRSR u Novalji, 22. siječnja 2020.
- Predstavljanje LAGUR-a Tramuntana, LRSR te natječajne dokumentacije za FLAG natječaje za odobrene mjere iz LRSR u Senju, 23. siječnja 2020.
- Predstavljanje LAGUR-a Tramuntana, LRSR te natječajne dokumentacije za FLAG natječaje za odobrene mjere iz LRSR, Sv. Juraj, 24. siječnja 2020.
- Predstavljanje LAGUR-a Tramuntana, LRSR te natječajne dokumentacije za FLAG natječaje za odobrene mjere iz LRSR, Lopar, 29. siječnja 2020.
- Predstavljanje LAGUR-a Tramuntana, LRSR te natječajne dokumentacije za FLAG natječaje za odobrene mjere iz LRSR, Rab, 30. siječnja 2020.
- Informativna radionica u svrhu predstavljanja rada LAGUR-a Tramuntana i LRSR (mjere 1B1 i 2B1) u Rabu, 27. svibnja 2020.
- Informativna radionica u svrhu predstavljanja rada LAGUR-a Tramuntana i LRSR (mjere 1B1 i 2B1) u Senju, 29. svibnja 2020.
- Četiri informativne radionice u svrhu predstavljanja rada LAGUR-a Tramuntana i LRSR (mjere 1B1 i 2B1), Novalja – Stara Novalja, 03.-04. lipnja 2020.
- Dvije informativne radionice u svrhu predstavljanja rada LAGUR-a Tramuntana i LRSR (mjere 1B1 i 2B1) u Rabu, 12. lipnja 2020.
- Skupština KPA Amfora - odluka o ućlanjenju u LAGUR, Rab, 13. lipnja 2020.

- Akcija čišćenja barbatskog podmorja u organizaciji člana LAGUR-a Udruge Komin te upoznavanje članova LAGUR-a s radom LAGUR-a Tramuntana, Rab, 14. lipnja 2020.
- Predstavljanje FLAG natječaja za Mjeru 2.B.1. Ulaganje u održivi razvoj ribarstvenog područja u Karlobagu, 22. kolovoza 2020.
- Predstavljanje rada LAGUR-a Tramuntana te FLAG natječaja za Mjeru 1.B.1. i 1.A.1. u Karlobagu, 27. kolovoza 2020.
- Predstavljanje rada LAGUR-a Tramuntana te FLAG natječaja za Mjeru 1.B.1. i 1.A.1. u Rabu, 10. rujna 2020.
- Pripreme za održavanje radnog sastanka LAGUR-a RH s ciljem razmjene iskustava u provedbi LRSR, Novalja, Kustići, Stara Novalja, 17. veljače 2021.
- Provedbena radionica za korisnike u okviru FLAG natječaja za dodjelu potpore za provedbu operacija za Mjeru 2.B.1. - TZO LOPAR u Loparu, 02. ožujka 2021.
- Sastanak s članovima LAGUR-a u Rabu, 02. ožujka 2021.
- Provedbena radionica za korisnike u okviru FLAG natječaja za dodjelu potpore za provedbu operacija za Mjeru 2.B.1. - TZG Novalja u Novalji, 17. ožujka 2021.
- Provedbena radionica za korisnike u okviru FLAG natječaja za dodjelu potpore za provedbu operacija za Mjeru 2.A.1. - Općina Karlobag u Karlobagu, 18. ožujka 2021.
- Provedbena radionica za korisnike u okviru FLAG natječaja za dodjelu potpore za provedbu operacija za Mjeru 2.A.1. - TZG RAB u Rabu, 19. ožujka 2021.
- Sastanak s članom LAGUR-a - KPA Amfora u Rabu, 19. ožujka 2021.
- Provedbena radionica za korisnike u okviru FLAG natječaja za dodjelu potpore za provedbu operacija za Mjeru 1.B.1. – PERLA u Senju, 30. travnja 2021.
- Praćenje provedbe projekta „Akcija čišćenja podmorja i priobalja – Neka školji budu bolji“ korisnika Turističke zajednice Općine Lopar u Loparu, 08. svibnja 2021.
- Provedbena radionica za korisnike u okviru FLAG natječaja za dodjelu potpore za provedbu operacija za Mjeru 2.B.1. - KOMIN u Rabu, 20. svibnja 2021.
- Provedbena radionica za korisnike u okviru FLAG natječaja za dodjelu potpore za provedbu operacija za Mjeru 1.A.1. - ŠAMPJER u Senju, 25. svibnja 2021.
- Provedbena radionica za korisnike u okviru FLAG natječaja za dodjelu potpore za provedbu operacija za Mjeru 1.B.1. - KAŠTELAN u Staroj Novalji, 27. svibnja 2021.
- Sastanak s otočnim koordinatorom za LSŽ u Novalji, 27. svibnja 2021.
- Provedbena radionica za korisnike u okviru FLAG natječaja za dodjelu potpore za provedbu operacija za Mjeru 1.B.1. - PIČULJAN u Rabu, 28. svibnja 2021.
- Predstavljanje rada LAGUR-a Tramuntana te FLAG natječaja za Mjeru 2.A.1. i za Mjeru 1.B.1. u Karlobagu, 24. lipnja 2021.
- Praćenje provedbe projekta „(P)održimo rapske ribare i očuvajmo naše more“ korisnika Udruga za promicanje kulture življenja „KOMIN“ Barbat – Rab, 27. lipnja 2021.
- Sastanak s predstavnicima Udruženja obrtnika Rab u Rabu, 28. lipnja 2021.

- Predstavljanje rada LAGUR-a Tramuntana te FLAG natječaja za Mjeru 2.A.1. i za Mjeru 1.B.1. u Novalji, 29. lipnja 2021.
- Sastanak s predstavnicima Udruženja obrtnika Novalja u Novalji, 30. lipnja 2021.
- Razmjena informacija i promicanje LRSR u Senju, 07. srpnja 2021.
- Sastanak s predstavnicima korisnika Proizvodno uslužnog obrta „Šampjer“ i obrta „Perla“, 23. srpnja 2021.

Sudjelovanje na seminarima, radionicama i edukacijama

- Radionica „Podrška hrvatskim FLAG-ovima u provedbi CLLD-a“, Zadar, 12. i 13. veljače 2018.
- Radionica „I.22 – Dodana vrijednost kvaliteta proizvoda i korištenje neželjenog ulova“, Rijeka, 23. veljače 2018.
- Radionica „Izrada uputa, pisanih postupaka i popratne dokumentacije za provedbu lokalnih razvojnih strategija u ribarstvu“, Zagrebu, 02. – 04. svibnja 2018.
- Regionalno obilježavanje 15-godišnjice djelovanja Nacionalne zaklade za razvoj civilnog društva, Opatija, 10. – 11. rujna 2018.
- 23. Susret ribara HOK-a, Rab, 05. listopada 2018.
- Radionica „Financiranje EU projekata kroz kreditni program HBOR-a, Natječaj za provedbu tipa operacije 6.3.1. Potpora razvoju malih poljoprivrednih gospodarstava“, Rab, 13. studenog 2018.
- 12. međunarodni ribarski sajam CRO FISH, Poreč, 23. – 25. studenog 2018.
- Radionica „Tko je odgovoran za odgovorno ribarstvo?“, Zagreb, 13. prosinca 2018.
- Radionica u organizaciji FARNET-a „Provedba lokalnih razvojnih strategija u ribarstvu – sustavi provedbe u okviru CLLD pristupa“, Zagreb, 11. – 12. ožujak 2019.
- Studijski posjet na područje LAGUR-a Istarska batana, LAGUR-a Vela vrata i LAG-a Kvarnerski otoci, 06. – 07. svibnja 2019.
- Radionica „Provedba LEADER/CLLD-a u okviru OPFR 2014.-2020. – priprema i provedba FLAG natječaja“, Brač, 09. – 11. svibnja 2019.
- Konferenciju o ribarstvu, Šibenik, 13. – 14. svibnja 2019.
- 25. Forum pomorske baštine Mediterana, Betina, 06. – 09. lipnja 2019.
- Radionica „Upravljanje projektnim ciklusom“, Rijeka, 11. i 12. rujna 2019.
- Radionica „Osiguranje kvalitetne provedbe projekata financiranih iz javnih izvora“, Rijeka, 19. rujna 2019.
- Radionica za FLAG-ove „Provedba Lokalnih razvojnih strategija u ribarstvu – iskustvo u postupcima provedbe Analize 1 i Analize 2 FLAG natječaja“ u okviru provedbe LEADER-CLLD mjere OPFR 2014. – 2020., Medulin, 27. - 28. rujna 2019.
- „Festival šljiva u Nacionalnom parku Plitvička jezera“, Plitvička Jezera, 01. listopada 2019.

- Radionica „Modeli unutarnjeg i vanjskog vrednovanja djelovanja/programa organizacija civilnoga društva”, Rijeka, 30. listopada 2019.
- Radionica “WWF+LAGUR: Mapiranje sinergija za unapređenje održivosti hrvatskog ribarstva”, Dubrovnik, 06. i 07. studenog 2019.
- 24. Susret ribara HOK-a, Dubrovnik, 07. – 09. studenog 2019.
- 1. međunarodna konferencija o praktičnim i teorijskim implikacijama LEADER/CLLD-a u jugoistočnoj Europi (“See Leader”), Opatija, 20. – 22. studenog 2019.
- 13. Međunarodni ribarski sajam CRO FISH, Poreč, 22. – 24. studenog 2019.
- CLLD konferencija “Post 2020: Local Action in a changing world”, Brussels, Belgija, 02. – 04. prosinca 2019.
- Konferencija „Dani poljoprivrede, ribarstva i šumarstva“, Sv. Martin na Muri, 19. – 20. prosinca 2019.
- Završna konferencija projekta Gradnja nove infrastrukture unutar Radne zone Mišnjak, Rab, 14. siječnja 2020.
- Radni sastanak FLAG-ova u Senju, u organizaciji FLAG-a Tramuntana, 21. siječnja 2020.
- Radni sastanak FLAG-ova u okviru provedbe LEADER/CLLD mjere OPPR 2014. – 2020. naziva „Izazovi u dosadašnjoj provedbi lokalnih razvojnih strategija u ribarstvu 2014. – 2020.“, 25. veljače 2020.
- 6. (proširena) sjednica Ceha za ribarstvo, marikulturu i poljodjelstvo Obrtničke komore Primorsko-goranske županije, Rijeka, 30. lipnja 2020.
- Radionica – jačanje kapaciteta FLAG-ova za učinkovitu provedbu lokalnih razvojnih strategija u ribarstvu, Zagreb, 30. rujna 2020.
- Promocija sektora malog ribarstva u sklopu projekta „Adri.SmartFisch“, Crikvenica, 08. listopada 2020.
- Radni sastanak hrvatskih LAGUR-a s ciljem razmjene iskustava u provedbi LRSR, Stara Novalja, 09. – 10. ožujka 2021.
- Radionica LEADER/CLLD u RH - praćenje i vrednovanje provedbe - „natrag na osnove“, Seget Donji, 30. lipnja – 03. srpnja 2021.
- „Seminar o podizanju svijesti dionika na projektu i radionica o gospodarenju na umjetnim grebenima“, Krk, 09. srpnja 2021.
- Dodjela Lika Quality certifikata, Gospić, 23. srpnja 2021.
- Sastanak dionika u sektoru malog priobalnog ribolova iz RH, vezan za projekt Adri.SmArtFish: Valorizacija malog priobalnog ribolova duž Jadranskog mora u kontekstu održivosti, Rijeka, 23. srpnja 2021.

Aktivnosti vezane za rad FLAG-a

- Kontinuirano se održavaju sjednice tijela FLAG-a Tramuntana (Upravnog odbora i Skupštine), na kojima su aktivno sudjelovali članovi FLAG-a.

- Putem web i Facebook stranica FLAG-a Tramuntana redovito se objavljuju informacije vezane za LRSR, gospodarski sektor ribarstva, organizacije civilnog društva te javni sektor.
- Redovito se obavještavaju članovi i dionici sa područja FLAG-a o nacionalnim natjecajima iz OPPiR, državnim potporama kao i o promjenama zakonskih propisa vezanih za sektor ribarstva/akvakulture te natjecajima objavljenim od strane FLAG-a Tramuntana.
- Sastanak s predstavnicima Uprave ribarstva, Zagreb, 15. lipnja 2018.
- Sastanak FLAG mreže, Zagreb, 15. listopada 2018.
- Sastanak predstavnika FLAG-a i Uprave ribarstva, Zagreb, 31. siječnja 2019.
- Sastanak s predstavnicima Uprave ribarstva vezano za otvorena pitanja oko provedbe LRSR, Zagreb, 10. siječnja 2020.
- Sastanak CLLD koordinacije Primorsko-goranske županije u Staroj Sušici, 16. siječnja 2020.
- Sastanak CLLD koordinacije Primorsko-goranske županije, Rijeka, 21. srpnja 2020.
- Sjednica Ocjenjivačkog odbora LAGUR-a Tramuntana za M 2.A.1., Gospić, 09. rujna 2020.
- Sjednica Ocjenjivačkog odbora LAGUR-a Tramuntana za M 2.B.1., Kalobag, 27. studenog 2020.
- Sjednica Ocjenjivačkog odbora LAGUR-a Tramuntana za M 1.A.1., Gospić, 17. prosinca 2020.
- Sjednica Ocjenjivačkog odbora LAGUR-a Tramuntana za M 1.B.1., Karlobag, 22. prosinca 2020.
- Posjet operaciji prije plaćanja u okviru Zahtjeva za isplatu za operaciju „Akcija čišćenja podmorja i priobalja – Neka školji budu bolji“ korisnika Turističke zajednice Općine Lopar, Lopar, 28. lipnja 2021.

4. POKAZATELJI PROVEDBE LRSR

4.1. Razdoblje provedbe

LRSR FLAG-a Tramuntana odobrena je od strane Upravljačkog tijela 29.12.2017. godine, u okviru drugog natječaja raspisanog za Mjeru III.2./III.3.

Odobrenjem LRSR stvoren je temelj za raspisivanje FLAG natječaja za mjere iz odobrene LRSR, namijenjene nositeljima projekta sa područja FLAG-a, a za koje je odobrena potpora u iznosu 12.452.550,00 kn.

No, prije raspisivanja natječaja Upravljačko tijelo trebalo je izraditi smjernice, odnosno procedure za provedbu LRSR, što je uzrokovalo izmjene Pravilnika o provedbi LRSR.

U svibnju 2018. godine, u organizaciji Upravljačkog tijela održana je radionica „Izrada uputa, pisanih postupaka i popratne dokumentacije za provedbu LRSR, nakon čega su procedure za provedbu LRSR dostavljene FLAG-ovima kao preporuke za rad. Novi Pravilnik o provedbi LRSR objavljen je 10.08.2018. godine, pa su FLAG-ovi morali uskladiti svoje LRSR.

FLAG Tramuntana uskladio je LRSR, a odobrenje usklađene LRSR zaprimljeno je 07.12.2018. godine, kada je i najavljena nova izmjena Pravilnika o provedbi LRSR, koja će se odraziti na vremenski tijek provedbe.

U međuvremenu su djelatnici FLAG-a pripremali nacrt procedura za provedbu LRSR, kao i natječajnu dokumentaciju, koje su se nekoliko puta mijenjale i usklađivale s izmjenama Pravilnika o provedbi LRSR te Smjericama od strane Upravljačkog tijela. Izrađene procedure i natječajnu dokumentaciju moralo je odobriti Upravljačko tijelo.

Sve navedeno, uzrokovalo je kasni početak provedbe, pa iako je LRSR odobrena krajem 2017. godine, operativna provedba započela je u 2020. godini.

Usprkos kasnom početku provedbe, FLAG Tramuntana je, u razdoblju manje od dvije godine (2020.-2021.), objavio sedam FLAG natječaja za četiri mjere iz LRSR. Na provedenim natječajima zaprimljeno je 13 prijava projekata, a odabrano je od strane FLAG-a i odobreno od strane Upravljačkog tijela 11 projekata ukupne vrijednosti potpore od 12.029.340,71 kn.

U nastavku je prikaz dosad ostvarenih pokazatelja po mjerama.

4.2. Analiza izlaznih pokazatelja

Mjera 1.A.1 „Povećanje vrijednosti tradicionalnim lokalnim proizvodima ribarstva i akvakulture“

Svrha ove mjere je ulaganje u pripremu i plasman tradicionalnih proizvoda ribarstva i akvakulture karakterističnih za ribarstveno područje FLAG-a Tramuntana, temeljenih na lokalnom ulovu. Naglasak pripreme i plasmana je na inovativnosti i dodanoj vrijednosti.

Osim razvoja novih proizvoda na ribarstvenom području, planirani su novi oblici lanaca opskrbe proizvoda ribarstva i akvakulture, kako bi se olakšao plasman na lokalnoj razini.

MJERA LRSR	IZLAZNI POKAZATELJI (OUTPUT)	Ciljana vrijednost	Ostvarena vrijednost 2021
M 1.A.1.	Realizirani projekti (br.)	1	1
	Zadržana radna mjesta (br.)	1	1
	Ukupan iznos javnih sredstava (€)	31.334	31.334

FLAG Tramuntana je za Mjeru 1.A.1. raspisao dva FLAG natječaja, na kojima je zaprimljena i u konačnici odobrena jedna prijava projekta. Projekt se odnosi na nabavu i opremanje mobilne ribarnice, a njegovom provedbom zadržava se jedno radno mjesto.

Odobrena potpora iznosi 236.473,14 kuna, odnosno 31.334 EUR². Stoga možemo zaključiti, da su izlazni pokazatelji Mjere 1.A.1. ostvareni.

Mjera 1.B.1 „Radionice za ribarska plovila, opremu i alate“

Prihvatljive aktivnosti u okviru ove mjere odnose se na stvaranje prostora za servisiranje plovila, opreme i alata, u cilju rješavanja nedostatka prikladnog prostora za održavanje plovila.

Naime, na ribarstvenom području GSR održava plovila, opremu i alate na javnim površinama pod djelovanjem različitih vremenskih uvjeta i u stalnom sukobu s ostalim korisnicima javnih površina.

Kako bi se obuhvatio cijeli proces održavanja plovila, u okviru ove mjere, prihvatljiva su ulaganja u opremu za dizanje i/ili spuštanje i/ili izvlačenje i transport plovila (isključivo izvan operativne i manipulativne obale).

MJERA LRSR	IZLAZNI POKAZATELJI (OUTPUT)	Ciljana vrijednost	Ostvarena vrijednost 2021
M 1.B.1.	Realizirani projekti (br.)	3	3
	Nova radna mjesta (br.)	3	7
	Zadržana radna mjesta (br.)	2	2
	Doregistrirane tvrtke (br.)	1	1
	Ukupan iznos javnih sredstava (€)	608.806	608.805

FLAG Tramuntana raspisao je dva FLAG natječaja za Mjeru 1.B.1.

U okviru prvog natječaja, odobrene su tri prijave projekta ukupnog iznosa potpore od 4.594.654,44 kuna, odnosno 608.806 EUR³, dok na drugi natječaj nije pristigla niti jedna prijava. Pod pretpostavkom da će odobreni projekti realizirati, možemo utvrditi da su prvi i posljednji izlazni pokazatelj ostvareni.

Jedan projekt bi, prema planu nositelja projekta, trebao generirati sedam novih radnih mjesta, pa je drugi izlazni pokazatelj ostvaren puno više nego što je planirano, što će se dodatno provjeriti prilikom ex-post evaluacije.

U preostala dva projekta, prema izjavama nositelja projekata, zadržat će se dva radna mjesta, u skladu s planiranim trećim izlaznim pokazateljem, a taj podatak će se moći provjeriti po provedbi projekata, prilikom ex-post evaluacije LRSR.

Za provedbu svog projekta, jedan nositelj projekta morat će doregistrirati novu djelatnost, stoga će i četvrti izlazni pokazatelj biti ostvaren.

² Prema tečaju 7,547 iz Odluke o odobrenju lokalne razvojne strategije u ribarstvu.

³ Prema tečaju 7,547 iz Odluke o odobrenju lokalne razvojne strategije u ribarstvu.

Mjera 2.A.1. „Razvoj turističkih sadržaja povezanih s tradicijom ribarskog kraja“

Ova mjera se odnosi na povezivanje ribarskog sektora sa sektorom turizma u svrhu očuvanja i promocije ribarske i pomorske tradicije i tradicionalne brodogradnje ribarstvenog područja.

Promocija i očuvanje ribarstvene i pomorske tradicije postići će se putem ulaganja u izgradnju i opremanje malih ribarskih i pomorskih „muzeja“, tematskih, edukativnih, interpretacijskih - multimedijalnih centara, tematskih ruta, izložbi, manifestacija i natjecateljskih događanja.

MJERA LRSR	IZLAZNI POKAZATELJI (OUTPUT)	Ciljana vrijednost	Ostvarena vrijednost 2021
M 2.A.1.	Realizirani projekti (br.)	6	4
	Zadržana radna mjesta (br.)	2	2
	Ukupan iznos javnih sredstava (€)	971.130	915.038

FLAG Tramuntana raspisao je dva FLAG natječaja za Mjeru 2.A.1.

U okviru prvog natječaja, odobrene su četiri prijave projekta ukupnog iznosa potpore od 6.905.792,26 kuna, odnosno 915.038 EUR⁴.

Na drugi FLAG natječaj za Mjeru 2.A.1. zaprimljene su dvije prijave projekta, ukupnog iznosa zatražene potpore od 416.650,17 kuna (55.207 EUR). Ukoliko zaprimljeni projekti budu odobreni, kao i iznos zatražene potpore, prvi i treći izlazni pokazatelji biti će ostvareni.

U okviru dva odobrena projekta, prema planu nositelja projekata, trebala bi se zadržati dva radna mjesta, pa je drugi izlazni pokazatelj ostvaren kako je planirano, što će se dodatno provjeriti prilikom ex-post evaluacije.

Mjera 2.B.1. „Ulaganje u održivi razvoj ribarstvenog područja“

Krajnji rezultat prihvatljivih aktivnosti unutar ove mjere je promoviranje održivog korištenja resursa prilikom gospodarskog razvoja ribarstvenog područja. Sredstva su namijenjena za sufinanciranje planiranja, organiziranja i provedbe različitih aktivnosti povezanih s promocijom održivog razvoja ribarstvenih i akvakulturnih područja, poput ekoloških akcija (čišćenja podmorja), edukacija, sajмова, koncerata i drugih javnih događanja.

MJERA LRSR	IZLAZNI POKAZATELJI (OUTPUT)	Ciljana vrijednost	Ostvarena vrijednost 2021
M 2.B.1.	Realizirani projekti (br.)	3	3
	Ukupan iznos javnih sredstava (€)	38.730	38.729
	Održane manifestacije (br.)	5	9

FLAG Tramuntana raspisao je jedan FLAG natječaj za Mjeru 2.B.1. na kojem su zaprimljene tri prijave projekata. Projekti su odabrani od strane FLAG-a te odobreni od strane Upravljačkog tijela s ukupnom vrijednosti odobrene potpore od 292.290,87 kn, odnosno 38.729 EUR⁵. Uz realnu pretpostavku da odobreni projekti budu realizirani (isplaćeni), prva dva izlazna pokazatelja biti će ostvarena.

U okviru jednog odobrenog projekta, po završetku eko akcije održati će se manifestacija u obliku edukativnih radionica za odrasle i djecu te zabavni program, koji uključuje i koncert.

⁴ Prema tečaju 7,547 iz Odluke o odobrenju lokalne razvojne strategije u ribarstvu.

⁵ Prema tečaju 7,547 iz Odluke o odobrenju lokalne razvojne strategije u ribarstvu.

Drugi odobreni projekt, uključuje edukativnu kampanju, u obliku manifestacije „(P)održi rapskog ribara – jedi ribu svoga kraja” u sklopu koje će se organizirati vođeni edukativni obilasci rapske ribarnice za lokalno stanovništvo i turiste (prezentacija povijesnog razvoja rapskog ribarstva, lokalnih ribara i lokalno ulovljene ribe, demonstracija odabira svježih ribe na ribarnici, prepoznavanje razlika između uzgojene i divlje ribe). Obilazak završava na obližnjem trgu na kojem lokalni ugostitelj prezentira način čišćenja ribe, skladištenja, mogućnosti korištenja što većeg dijela ribe u gastronomiji. Predviđeno je održavanje minimalno 8 obilazaka, odnosno manifestacija.

Zaključno, po provedbi projekata, treći izlazni pokazatelj biti će ostvaren značajno više nego što je planirano.

4.3. Analiza pokazatelja rezultata

Pokazatelji rezultata pružaju informacije o udjelima ili promjenama u proizvodima/uslugama, koji su nastali kao posljedica provedbe mjera iz LRSR.

Pokazatelji rezultata u LRSR određeni su unutar prioriteta, na razini specifičnih ciljeva.

CILJ 1.: Poticanje ekonomske otpornosti gospodarskog sektora ribarstva

Unutar cilja 1. LRSR određena su dva prioriteta i dvije mjere. Planirane skupine aktivnosti u okviru mjera odnose se na dodavanje vrijednosti i diversifikaciju izvan gospodarskog ribolova te odgovaraju na potrebe, koje su identificirane u analizi ribarstvenog područja.

Preduvjet za revitalizaciju gospodarskog sektora ribarstva je povećanje potrošnje i vrijednosti proizvoda ribarstva i akvakulture. Takvi preduvjeti su djelomično osigurani postojanjem interesa kod turista za lokalne autohtone proizvode ribarstva i akvakulture, međutim prodajni kanali su zastarjeli, neadekvatni, s upitnim zadovoljavanjem uvjeta u pogledu sigurnosti hrane, drugim riječima postoje ograničavajući čimbenici oko plasmana ribe.

S druge strane, lokalni GSR nema objekte, odnosno infrastrukturu predviđenu za servis plovila, opreme i alata, pa se snalaze na različite načine, često na javnim površinama u stalnom sukobu s javnim vlastima, pogotovo u vrijeme trajanja turističke sezone. Stvaranjem preduvjeta u obliku ulaganja u prostore unutar kojih bi ribari mogli servisirati plovila, opremu ili alate bi uvelike podiglo kvalitetu života, najprije ribarima, a onda svim ostalim dionicima koji se trenutno međusobno sukobljavaju zbog sličnih potreba u vezi prostora.

Ulaganjima kroz prihvatljive aktivnosti u okviru mjera unutar dva prioriteta omogućuje se stvaranje novih lanaca opskrbe uz pomoć dodane vrijednosti i uz pomoć diversifikacije izvan gospodarskog ribolova čime se stvaraju preduvjeti za servisiranje ribarskih plovila, opreme i alata. Time se omogućuje povećanje potrošnje lokalno ulovljene ribe, stvaraju preduvjeti za gospodarski razvoj lokalnih dionika povezanih s ribarstvom, povećava kvaliteta života ulaganjima u prostore za servisiranje i naposljetku osiguravaju preduvjeti za ekonomsku otpornost GSR.

PRIORITET LRSR	MJERA LRSR	POKAZATELJI REZULTATA	Ciljana vrijednost	Ostvarena vrijednost 2021
1.A. - 1.B.		Ribarnica (br.)	1	1
		Radionica (br.)	1	1
	M 1.A.1.	Stvorena radna mjesta s obzirom na planirani broj projekata (%)	75%	175%
		Zadržana radna mjesta obzirom na planirani broj projekata (%)	75%	75%
	M 1.B.1.	Udio realiziranih projekata koji se s obzirom na tip aktivnosti odnose na dodavanje vrijednosti (%)	25%	25%
	M 1.B.1.	Udio realiziranih projekata koji se s obzirom na tip aktivnosti odnose na diversifikaciju (%)	75%	75%
		Udio javnih sredstava u ukupnoj alokaciji koji se prema tipu aktivnosti odnosi na dodavanje vrijednosti (%)	2%	2%
		Udio javnih sredstava u ukupnoj alokaciji koji se prema tipu aktivnosti odnosi na diversifikaciju (%)	37%	37%

U okviru FLAG natječaja za provedbu M 1.A.1. i M 1.B.1., odobrena su ukupno četiri projekata, od čega se jedan odnosi na mobilnu ribarnicu, a jedan na radionicu za servisiranje, remont i smještaj ribarskih plovila. Slijedom navedenog, utvrđujemo da su prva dva pokazatelja rezultata ostvarena.

Prema planu nositelja projekata, provedbom jednog projekta iz Mjere 1.B.1. stvorit će se sedam novih radnih mjesta, a provedbom preostala tri projekta zadržati će se tri radna mjesta. Posljedično, udio stvorenih radnih mjesta obzirom na broj projekata iznosi 175% (puno više nego što je planirano), dok je udio zadržanih radnih mjesta obzirom na planirani broj projekata u okviru planiranog i iznosi 75%.

Podatak o broju stvorenih i zadržanih radnih mjesta provjerit će se po provedbi projekata, prilikom ex-post evaluacije LRSR.

Pod pretpostavkom da odobreni projekti budu provedeni (realizirani), peti i šesti pokazatelj rezultata biti će su ostvareni kako je planirano, odnosno udio realiziranih projekata koji se s obzirom na tip aktivnosti odnose na dodavanje vrijednosti iznosi 25%, a udio realiziranih projekata koji se s obzirom na tip aktivnosti odnose na diversifikaciju iznosi 75%.

Sedmi pokazatelj rezultata vezan za udio javnih sredstava u ukupnoj alokaciji, koji se prema tipu aktivnosti odnosi na dodavanje vrijednosti, ostvaren je kako je planirano u vrijednosti od 2%. Ostvaren je i osmi pokazatelj rezultata, odnosno udio javnih sredstava u ukupnoj alokaciji koji se prema tipu aktivnosti odnosi na diversifikaciju iznosi 37%.

CILJ 2.: Promocija tradicionalnog ribarskog kraja

Unutar cilja 2. LRSR određena su dva prioriteta i dvije mjere, a planirane aktivnosti vezane su uz identificirane potrebe ribarstvenog područja.

Aktivnosti u vezi promocije i poticanja suradnje glavnih sektora planirane su u okviru prioriteta 2.A. Promicanje ribarstvene, akvakulturne i pomorske baštine. Kroz ovaj prioritet sredstva su namijenjena za aktivnosti, koje će dovesti do povezivanja tradicionalnog ribarskog, pomorskog sektora sa turističkim sektorom i stvaranjem novih turističkih sadržaja

(organiziranjem događanja, stvaranjem sociokulturnog sadržaja) te promociju lokalnih tradicionalnih proizvoda ribarstva i akvakulture.

Prioritet 2.B. Jačanje i iskorištavanje prednosti koje se odnose na okoliš u ribarstvenim i akvakulturnim područjima je programiran na temelju identificiranih potreba u vezi zaštite okoliša. Planirana je jedna mjera u okviru koje su prihvatljive aktivnosti očuvanja ribarstvenog i akvakulturnog okoliša uz pomoć sufinanciranja troškova nastalih kod akcija čišćenja podmorja i organiziranja edukativnih/promotivnih javnih događanja.

Ovaj cilj odnosi se na ulaganja u povezivanje sektora ribarstva i turizma, promoviranje ribarske i pomorske tradicije i baštine ribarstvenog područja te ulaganja u promociju lokalnih proizvoda kako bi se zaštitili za buduće naraštaje i stvorili dodatne sadržaje i izvore prihoda za lokalno stanovništvo.

PRIORITET LRSR	MJERA LRSR	POKAZATELJI REZULTATA	Ciljana vrijednost	Ostvarena vrijednost 2021
2.A. - 2.B.	M 2.A.1.	Udio projekata koji se odnose na stvaranje sociokulturnog sadržaja	78%	71%
		Udio realiziranih projekata koji se odnosi na zaštitu okoliša	33%	43%
		Udio realiziranih projekata koji se odnosi na javna događanja	56%	57%
	M 2.B.1.	Udio realiziranih projekata koji uključuju promotivne aktivnosti ribarstvene i pomorske baštine	67%	57%
		Udio projekata kojima se stvara turistički sadržaj	78%	71%
		Udio projekata koji uključuje ekološke akcije	33%	43%
		Udio JLS sa ribarstvenog područja koje su provele akcije čišćenja	60%	60%

U okviru FLAG natječaja za provedbu M 2.A.1. i M 2.B.1., odobreno je ukupno sedam projekata, dok su dvije prijave projekta za M 2.A.1. u obradi od strane FLAG-a. Očekuje se da će biti realizirano ukupno 9 projekata.

Sedam projekata odnosi se na stvaranje sociokulturnog sadržaja, od kojih šest projekata iz Mjere 2.A.1. (četiri odobrena i dva u obradi) te jedan projekt iz Mjere 2.B.1.

Ukoliko dva projekta iz Mjere 2.A.1. budu odobrena, a svih sedam projekata realizirani, prvi pokazatelj rezultata biti će ostvaren. Trenutno izračunati udio odnosi se na pet od sedam odobrenih projekata.

Sva tri odobrena projekta iz Mjere 2.B.1. odnose se na zaštita okoliša, pa možemo utvrditi kako je trenutno drugi pokazatelj rezultata veći nego što je planirano. Predmetni pokazatelj trebao bi biti u planiranim okvirima, ako dva projekta iz Mjere 2.A.1. budu odobrena.

Javna događanja uključuju sva tri odobrena projekta iz Mjere 2.B.1., ali i manifestacije koje će se provesti u okviru jednog odobrenog projekta iz Mjere 2.A.1. te jednog zaprimljenog projekta iz Mjere 2.A.1. Treći pokazatelj rezultata bit će ostvaren kako je planirano, pod uvjetom da zaprimljeni projekti iz Mjere 2.A.1. budu odobreni. Zasad ostvarena vrijednost u gornjoj tablici odnosi se na udio od četiri odobrena projekta u ukupnom broju od sedam odobrenih projekata.

Četvrti pokazatelj rezultata, koji se odnosi na udio realiziranih projekata koji uključuju promotivne aktivnosti ribarstvene i pomorske baštine, biti će ostvaren kako je planirano, ako zaprimljeni projekti iz Mjere 2.A.1. budu odobreni, obzirom da svih šest projekata iz Mjere 2.A.1. uključuje promotivne aktivnosti ribarstvene i pomorske baštine. Sadašnja vrijednost odnosi se na četiri u odnosu na sedam odobrenih projekata.

Udio projekata kojima se stvara turistički sadržaj jednak je udjelu projekata koji se odnose na stvaranje sociokulturnog sadržaja, stoga će i peti pokazatelj rezultata biti ostvaren, ukoliko dva projekta iz Mjere 2.A.1. koji su trenutno u obradi, budu odobrena.

Pod pretpostavkom da zaprimljeni projekti budu odobreni, šesti pokazatelj rezultata biti će u okvirima planiranog. Zasad je veći nego što je planirano, jer tri odobrena projekta iz Mjere 2.B.1., u odnosu na sedam ukupno odobrenih projekata, uključuju ekološke akcije.

Akcije čišćenja podmorja provesti će tri JLS u okviru tri odobrena projekta iz Mjere 2.B.1., stoga možemo zaključiti da je posljednji pokazatelj rezultata ostvaren.

Svi prethodno analizirani pokazatelji rezultata provjeriti će se potvrditi nakon provedbe projekata, prilikom ex-post evaluacije LRSR.

4.4. Analiza pokazatelja učinaka

Pokazatelji učinka povezani su sa ciljevima LRSR, a definirani su kao npr. stvoreni preduvjeti za ekonomskom otpornosti GSR-a, povećana potrošnja proizvoda ribarstva i akvakulture, potaknut razvoj novih turističkih sadržaja povezanih s ribarstvenom i pomorskom tradicionalnom baštinom i sl.

Pojedini pokazatelji učinaka su brojčano mjerljivi, dok se drugi vrednuju kvalitativnim metodama, no svi će se moći relevantnije vrednovati tek prilikom izrade nove analize stanja područja, odnosno ex-post evaluacije.

Učinci su povezani sa integriranom provedbom projekata u različitim mjerama, npr. tradicionalni proizvodi ribarstva iz mjere M 1.A.1. koriste se tijekom provedbe manifestacija i natjecateljskih događanja u okviru mjere M 2.A.1. i M 2.B.1.

POKAZATELJI UČINKA (IMPACT)	
1.	Stvoreni preduvjeti za ekonomskom otpornosti GSR-a
2.	Promoviran tradicionalni ribarski kraj
3.	Povećan broj zaposlenih
4.	Zadržana postojeća radna mjesta
5.	Stvoreni preduvjeti za dodavanje vrijednosti proizvodima ribarstva i akvakulture
6.	Potaknut razvoj novih turističkih sadržaja povezanih s ribarstvenom i pomorskom tradicionalnom baštinom
7.	Povećana potrošnja proizvoda ribarstva i akvakulture
8.	Potaknut razvoj novih lanaca opskrbe proizvoda ribarstva i akvakulture
9.	Stvoreni preduvjeti za ravnomjeran gospodarski razvoj priobalnih zajednica
10.	Promovirane djelatnosti GSR-a
11.	Promoviran održivi razvoj, jačanje svijesti i potpora prilagodbi klimatskim i drugim okolišnim promjenama
12.	Podignut interes mladih za bavljenje djelatnošću ribolova
13.	Potaknuta i stvoreni uvjeti za unutar i međusektorska suradnja

Prvi pokazatelj učinka vezan je uz provedbu mjera M 1.A.1. i M 1.B.1., unutar kojih su odobrena četiri projekata, od čega se jedan odnosi na mobilnu ribarnicu, jedan na radionicu za servis, remont i smještaj ribarskih i drugih plovila, dok se dva projekta odnose na nabavu vozila i samohodne prikolice za transport plovila. Provedbom projekata korisnici će značajno unaprijediti svoje poslovanje te, što je još značajnije, ovlaštenicima povlastice za obavljanje gospodarskog ribolova na moru omogućiti će se usluga transporta plovila od luke do prostora za adekvatan servis. Na taj način se pozitivno utječe na održavanje ribolovne flote, ali i potiče se suradnja između GSR-a i drugih sektora. Dodatno, izgradnjom radionice direktno će smanjiti troškovi poslovanja ribara, okupljaju se i povezuju ribari na jedinstvenoj lokaciji, gdje im je osigurana je konkretna podrška za servis ribarskih plovila.

Tri nositelja projekata iz M 1.B.1. imaju ugovoreno korištenje predmeta ulaganja za ukupno 45 ribarskih plovila, što čini 10% ribarskih plovila s povlasticom na području FLAG-a, čime su stvoreni preduvjeti za ekonomskom otpornosti GSR-a te je omogućeno ostvarenje pokazatelja učinka.

Drugi pokazatelj učinka biti će ostvaren provedbom Mjera 1.A.1., odnosno po realizaciji četiri odobrena projekta te još dva za koje se očekuje odobrenje, a putem kojih se promovira ribarstvena, akvakulturna, pomorska i kulturna baština na području FLAG-a. Provedbom projekata osigurat će se upoznavanje djece te cijele lokalne zajednice sa životom ribara i postići će se veća integracija s turističkim sektorom.

Treći i četvrti pokazatelji učinaka su, koji se odnose na stvaranje i zadržavanje radnih mjesta biti će ostvareni. Prema planu nositelja projekata, provedbom jednog projekta iz Mjere 1.B.1. stvorit će se sedam novih radnih mjesta, a provedbom preostala tri projekta zadržati će se tri radna mjesta.

Provedbom projekta nabave mobilne ribarnice stvoriti će se preduvjeti za dodavanje vrijednosti proizvodima ribarstva i akvakulture te potaknuti razvoj novih lanaca opskrbe proizvoda ribarstva i akvakulture, odnosno ostvariti peti i osmi pokazatelj učinka.

Ostvarenje šestog pokazatelja učinka, koji se odnosi na razvoj novih turističkih sadržaja povezanih s ribarstvenom i pomorskom tradicionalnom baštinom, osigurati će se provedbom šest projekata iz Mjere 2.A.1. te jednog projekta iz Mjere 2.B.1. u sklopu kojeg će se organizirati vođeni edukativni obilasci rapske ribarnice za lokalno stanovništvo i turiste.

Provedene aktivnosti u okviru LRSR i svi odobreni projekti trebali bi omogućiti ostvarenje sedmog pokazatelja učinka, odnosno povećati potrošnju proizvoda ribarstva i akvakulture na području FLAG-a. No, predmetni pokazatelj sa sigurnošću će se moći utvrditi prilikom izrade nove analize stanja područja, odnosno ex-post evaluacije.

Preduvjeti za ravnomjeran gospodarski razvoj priobalnih zajednica stvoreni su provedbom FLAG natječaja za mjere iz LRSR, na koje su se ravnopravno mogli javiti svi potencijalni nositelji projekata sa područja FLAG-a Tramuntana, odnosno sa područja svih pet JLS.

Kako je već navedeno FLAG Tramuntana zaprimio je 13 prijava projekata sa područja svih pet JLS, dvije do tri prijave projekta iz svake JLS. Stoga možemo zaključiti da su provedbom LRSR stvoreni preduvjeti za ravnomjeran gospodarski razvoj priobalnih zajednica te ostvaren deveti pokazatelj učinka.

Također, možemo zaključiti kako svi projekti odobreni od strane FLAG-a u okviru provedbe LRSR (kao i oni u postupku obrade) promoviraju djelatnosti GSR-a i potiču interes mladih za bavljenje djelatnošću ribolova, što se odnosi na ostvarenje 10-og i 12-og pokazatelja učinka.

Promotivne aktivnosti u okviru pojedinih projekata prilagođene su interesu mladih (angažiranjem popularnih izvođača, dostupnosti materijala na mrežnim stranicama i sl.) kako bi se i na takav način doprinosilo podizanju interesa mladih za djelatnost ribolova. Koliko će u tome biti uspješni, pokušat će se utvrditi prilikom izrade nove analize stanja područja, odnosno ex-post evaluacije.

Provedbom tri projekta iz Mjere 2.B.1. promovira se održivi razvoj, jačanje svijesti i potpora prilagodbi klimatskim i drugim okolišnim promjenama, a provedba prihvatljivih aktivnosti trebala bi rezultirati povećanom razinom svijesti kod svih lokalnih dionika u vezi očuvanja i održivog razvoja ribarstvenog i akvakulturnog područja. Predmetno će omogućiti ostvarenje 11-og pokazatelja učinka.

Izradom, odobrenjem i dosadašnjom provedbom LRSR potaknuta je i stvoreni su uvjeti za unutar i međusektorska suradnju, koja se u konačnici očituje sudjelovanjem različitih sektora

u provedbi LRSR, ali i pojedinih projekata te osigurava ostvarenje posljednjeg pokazatelja učinka.

Važno je ovdje osvrnuti se i na odgovore korisnika, vezano za pitanje ostvarenja učinaka LRSR. Korisnicama su bile ponuđene tvrdnje o učincima LRSR, koje su mogli ocijeniti kao istinite, a rezultati su sljedeći:

- Potpora će stvoriti preduvjete za ekonomskom otpornosti gospodarskog sektora ribarstva – 5 korisnika (55,6%)
- Potpora će omogućiti promociju tradicionalno ribarskog kraja - 8 korisnika (88,9%)
- Potpora će stvoriti preduvjete za dodavanje vrijednosti proizvodima ribarstva i akvakulture - 7 korisnika (77,8%)
- Potpora će potaknuti razvoj novih turističkih sadržaja povezanih s ribarstvenom i pomorskom tradicionalnom baštinom - 8 korisnika (88,9%)
- Potpora će povećati potrošnju proizvoda ribarstva i akvakulture - 5 korisnika (55,6%)
- Potpora će potaknuti razvoj novih lanaca opskrbe proizvoda ribarstva i akvakulture - 3 korisnika (33,3%)
- Potpora će stvoriti preduvjete za ravnomjeran gospodarski razvoj priobalnih zajednica - 6 korisnika (66,7%)
- Potpora će omogućiti promociju djelatnosti gospodarskog sektora ribarstva - 7 korisnika (77,8%)
- Potpora će omogućiti promociju održivog razvoja, jačanje svijesti i potporu prilagodbi klimatskim i drugim okolišnim promjenama - 6 korisnika (66,7%)
- Potpora će podići interes mladih za bavljenje djelatnošću ribolova - 3 korisnika (33,3%)
- Potpora će potaknuti i stvoriti uvjete za unutar i međusektorsku suradnju - 4 korisnika (44,4%)

Na kraju, zaključujemo da je FLAG Tramuntana u razdoblju provedbe LRSR imao veliki utjecaj na razvoj svog ribarstvenog područja, a učinak provedbe LRSR na lokalnu zajednicu, u smislu povezivanja različitih projekata i njihovih dionika te osnaživanja lokalne zajednice kroz povećanje svijesti o održivom upravljanju FLAG područjem, može se, u ovoj fazi evaluacije, ocijeniti veoma značajnim.

4.5. Doprinos horizontalnim ciljevima

Zaštita okoliša

Prilikom izrade LRSR vodilo se računa o politici zaštite okoliša, s obzirom da je napredak ribarstva nemoguć bez brige o prirodnim resursima. Okoliš je središnja horizontalna tema koja utječe na sva prioritetna područja uključena u LRSR.

Doprinos projekta zaštiti okoliša ocjenjivao kod svake prijave projekta na FLAG Natječaj. Na temelju kriterija za odabir projekata dodjeljivao se veći broj bodova projektima koji doprinose očuvanju okoliša (ublažavanju klimatskih promjena), odnosno u svojim aktivnostima koriste obnovljive izvore energije.

Od ukupno 11 odabranih projekata, 6 projekata (55%) ocijenjeno je kao projekti koji doprinose zaštiti okoliša.

Bitno je ovdje napomenuti, da pozitivan utjecaj na ribarstveni okoliš predstavlja temelj za aktivnosti unutar tri odobrena projekta iz Mjere 2.B.1., a koje se odnose na akcije čišćenja podmorja.

Ravnopravnost spolova i zabrana diskriminacije

Svaka aktivnost vezana za provedbu LRSR uzimala je u obzir politiku Europske komisije o jednakim mogućnostima sadržanu u Ugovorima Europske unije. Aktivnostima u okviru provedbe LRSR utjecalo se na poboljšanje društvenog i ekonomskog položaja ranjivih skupina.

U samom opisu postupka odabira projekta na razini FLAG-a i prilikom izrade procedura, FLAG je vodio se računa o nediskriminaciji temeljem spola, rase, boje kože, etničkog ili socijalnog podrijetla, genetskih obilježja, jezika, vjere ili uvjerenja, političkog ili drugog nazora, pripadnosti nacionalnoj manjini, imovine, rođenja, invaliditeta, dobi, spolne orijentacije i sl.

Sukob interesa

Sukob interesa je horizontalno pitanje o kojem se vodilo računa prilikom sastava članova tijela za odabir operacija i postojanja sumnje o sukobu interesa. U slučaju postojanja sumnje o sukobu interesa člana tijela za odobravanje operacija (povjerenstva), član tijela se izuzimao od rada i odlučivanja o predmetnom projektu.

Zapošljavanje ranjivih skupina

U kriterijima odabira unutar LRSR bilo je predviđeno davanje prednosti projektima koji predviđaju zapošljavanje osoba mlađih od 29 godina. Iako niti jedan nositelj projekta nije zatražio bodove za predmetni kriterij, dob zaposlenih osoba provjerit će se nakon provedbe projekata, odnosno ex-post evaluacije.

Inovativnost

Prilikom izrade LRSR, a naročito njenom provedbom do izražaja je došao inovativan pristup rješavanja problema područja zajedničkom suradnjom svih stanovnika područja i članova FLAG-a.

Inovativnost je postignuta stavljanjem sektora ribarstva u vodeću ulogu lokalnog razvoja pod vodstvom zajednice. GSR prvi put ima stratešku ulogu i takva uloga je prvi put opisana u strateškom dokumentu.

Inovativni karakter je naglašen i u pojedinim mjerama, odnosno u očekivanim rezultatima pojedinih mjera primjerice stvaranje novih oblika prodaje, što je ostvareno odobrenjem projekta nabave mobilne ribarnice.

Inovativnost se potencirala davanjem većeg intenziteta potpore za projekte koje mogu udovoljiti kriteriju „*inovativne značajke, prema potrebi, na lokalnoj razini*“, a veći intenzitet potpore na osnovu inovativnosti ostvarila su četiri odobrena projekta.

Udruživanje

U okviru LRSR poticalo se udruživanje putem većeg intenziteta potpore prijavama projekata, koje udovoljavaju kriteriju zajednički korisnik, kako bi se doprinijelo suradnji unutar sektora ribarstva i suradnji između različitih sektora unutar ribarstvenog područja.

Veći intenzitet potpore na osnovu zajedničkog korisnika ostvarilo je jedan odobreni projekt unutar Mjere 2.B.1.

5. ODGOVORI NA EVALUACIJSKA PITANJA

5.1. Evaluacijska pitanja vezana uz ciljeve LRSR i očekivane učinke

Evaluacijska pitanja važan su element sustava za praćenje i evaluaciju, a pomažu u pokazivanju napretka i postignuća te utjecaja, učinkovitosti, djelotvornosti i relevantnosti određene politike. Evaluacijskim pitanjima ispituje se u kojoj mjeri su postignuti ciljevi određene strategije.

Evaluacija LRSR provodi se pomoću evaluacijskih pitanja, kriterija prosudbe i pokazatelja. Te evaluacijske elemente u pravilu razvijaju FLAG-ovi. Evaluacijskim pitanjima ispituje se u kojoj mjeri su postignuti ciljevi LRSR. Kriterijima prosudbe utvrđuje se uspjeh u postizanju tih ciljeva. Pokazateljima se prikupljaju dokazi radi odgovaranja na evaluacijska pitanja.

Evaluacijski elementi trebaju biti dosljedni ciljevima i očekivanim učincima utvrđenim u logici intervencije LRSR. Evaluacijska pitanja, koja se odnose na ciljeve definirane u LRSR, se preko kriterija prosudbe vežu na izlazne pokazatelje i pokazatelje rezultata navedene u Prilogu 4. LRSR.

Unutar LRSR određena su dva specifična cilja koji su na razini prioriteta usmjereni postizanju ciljeva provedbe strategija lokalnog razvoja u ribarstvu koji predvodi zajednica definiranih u OPPiR i u skladu su s identificiranim potrebama područja.

Specifični cilj 1: Poticanje ekonomske otpornosti gospodarskog sektora ribarstva

Ostvarenje specifičnog cilja 1. nastojalo se postići provedbom mjera M 1.A.1. i M 1.B.1., koje se odnose na dodavanje vrijednosti i diversifikaciju izvan gospodarskog ribolova. Planirane aktivnosti unutar spomenutih mjera odnose se na potrebe koje su identificirane u analizi ribarstvenog područja, kao što su poticanje potrošnje lokalno ulovljene ribe, poticanje uspostavljanja kratkih lanaca opskrbe, poboljšanje ribarske infrastrukture, poticanje djelatnosti vezanih uz ribarstvo, jačanje ravnomjernog gospodarskog razvoja priobalnih zajednica ovisnih o ribarstvu te rješavanje nedostatka prostora za servisiranje ribarskih plovila, ribolovnih alata i opreme.

Specifični cilj 2: Promocija tradicionalno ribarskog kraja

Ostvarenje specifičnog cilja 2. nastojalo se postići provedbom mjera M 2.A.1. i M 2.B.1., koje se odnose na razvoj turističkih sadržaja povezanih s tradicijom ribarskog kraja i ulaganja u održivi razvoj ribarstvenog područja. U okviru mjera su planirane aktivnosti pomoću kojih se nastoji udovoljiti identificiranim potrebama ribarstvenog područja u vezi promocije područja kao tradicionalno ribarskog kraja i mjesta nastalih razvojem iz malih ribarskih sela, promocije područja kao ekološki prihvatljivog, s iznimno kvalitetnom ribom, poticanja suradnje ribarskog i turističkog sektora, promicanja održivog razvoja, jačanje svijesti i potpora prilagodbi klimatskim i drugim okolišnim promjenama, podizanja interesa mladih za djelatnost ribolova te turističke promocije povijesti ribarenja i tradicijskih ribarskih alata iz prošlosti.

EP	Kriteriji prosudbe	Pokazatelji	
		ostvarenja (izlazni)	rezultata
U kojoj mjeri je LRSR uspjela potaknuti ekonomsku otpornost gospodarskog sektora ribarstva?	<ul style="list-style-type: none"> • Unaprjeđenje poslovanja GSR razvojem novih aktivnosti i djelatnosti • Pобољшanje ribarske infrastrukture i prostora za servisiranje ribolovnih alata i opreme • Uspostavljeni kratki lanci opskrbe i potaknuta potrošnja lokalno ulovljene ribe • Nove mogućnosti zapošljavanja 	<ul style="list-style-type: none"> • Broj odobrenih projekata u M 1.A.1. • Broj odobrenih projekata u M 1.B.1. • Broj subjekata koji su registrirali novu djelatnost • Broj stvorenih radnih mjesta 	<ul style="list-style-type: none"> • Udio projekata kojima se dodaje vrijednost i povećava dostupnost proizvoda ribarstva i akvakulture (%) • Udio projekata koji se odnose na diversifikaciju poslovanja (%) • Udio javnih sredstava u ukupnoj alokaciji koji se prema tipu aktivnosti odnosi na diversifikaciju (%) • Stvorena radna mjesta, s obzirom na broj projekata (%) • Zadržana radna mjesta, s obzirom na broj projekata (%)
U kojoj mjeri je LRSR doprinijela promociji tradicionalnog ribarskog kraja?	<ul style="list-style-type: none"> • Razvijeni turistički sadržaji povezanih s tradicijom ribarskog kraja • Ojačana svijest o održivom korištenju okoliša i ribarstvenih resursa te zaštititi mora i voda • Radna mjesta su očuvana u projektima kojima je dodijeljena potpora 	<ul style="list-style-type: none"> • Broj odobrenih projekata u M 2.A.1. • Broj odobrenih projekata u M 2.B.1. • Broj zadržanih radnih mjesta • Broj održanih manifestacija 	<ul style="list-style-type: none"> • Udio projekata koji se odnose na stvaranje sociokulturnog i turističkog sadržaja (%) • Udio projekata koji se odnosi na zaštitu okoliša i ekološke akcije (%) • Udio projekata koji se odnosi na javna događanja (%) • Udio projekata koji uključuju promotivne aktivnosti ribarstvene i pomorske baštine (%) • Udio JLS sa ribarstvenog područja koje su provele akcije čišćenja (%)

Evaluacijsko pitanje 1.: „U kojoj mjeri je LRSR uspjela potaknuti ekonomsku otpornost gospodarskog sektora ribarstva?“

Na temelju analize ostvarenja pokazatelja provedbe LRSR u poglavlju 4. ovog Izvještaja, uzimajući u obzir ograničenja *mid-term* evaluacije u smislu vremenskog razdoblja kada se provodi, možemo zaključiti da je LRSR uspjela osigurati uspjela potaknuli ekonomsku otpornost gospodarskog sektora ribarstva.

Temeljna procjena o utjecaju mjera LRSR na poboljšanje ekonomske otpornosti gospodarskog sektora ribarstva, moći će se napraviti u ex-post evaluaciji, nakon proteka dovoljno vremena od završetka projekata kako bi se promjene u poslovanju mogle realno utvrditi i jasno povezati sa utjecajem potpore iz LRSR.

Dosadašnji pokazatelji ostvarenja i rezultata pružaju temelje za optimizam.

U okviru LRSR za GSR je kroz Mjeru 1.A.1. odobren jedan projekt, stoga udio projekata kojima se dodaje vrijednost i povećava dostupnost proizvoda ribarstva i akvakulture iznosi 25%.

Kroz Mjeru 1.B.1. za GSR odobrena su tri projekta, što čini udio od 75% projekata čije aktivnosti se odnose na diversifikaciju poslovanja. Bitno je istaknuti kako udio javnih sredstava u ukupnoj alokaciji koji se prema tipu aktivnosti odnosi na diversifikaciju iznosi visokih 37%.

Za provedbu svog projekta, jedan od nositelja projekta registrirati će novu djelatnost.

Prema planu nositelja projekata, provedbom mjera u okviru specifičnog cilja 1. LRSR stvorit će se sedam novih radnih mjesta te zadržati tri radna mjesta. Posljedično, udio stvorenih radnih mjesta obzirom na broj projekata iznosi 175% (puno više nego što je planirano), dok je udio zadržanih radnih mjesta obzirom na planirani broj projekata iznosi 75%.

Provedbom projekta nabave mobilne ribarnice povećat će se dostupnost proizvoda ribarstva i akvakulture za lokalno stanovništvo, a posljedično se očekuje povećanje potrošnje proizvoda ribarstva i akvakulture. Može se pretpostaviti će provedeni projekt, potaknuti druge ribare za realizacijom sličnih aktivnosti.

Odobreni projekti unutar M 1.B.1. LRSR, od kojih se jedan odnosi na radionicu za servis, remont i smještaj ribarskih i drugih plovila, dok se dva projekta odnose na nabavu vozila i samohodne prikolice za transport plovila, osiguravaju preduvjete za ekonomskom otpornosti GSR-a i značajno unaprjeđuju poslovanje nositelja projekata.

Provedbom predmetnih projekata, ujedno se poboljšava ribarska infrastruktura i te rješava nedostatak prostora za servisiranje ribolovnih alata i opreme.

Analiza strukture ulaganja u odobrenim projektima ukazuje na povećanje udjela ulaganja u modernizaciju poslovanja kroz ulaganje u dugotrajnu imovinu, što ima dugoročne pozitivne učinke za poslovanje.

Prethodno analizirani kvantitativni podaci pokazuju kako će odobreni projekti potaknuti ekonomsku otpornost gospodarskog sektora ribarstva kroz diversifikaciju i poboljšanje ribarske infrastrukture, stvaranjem novih radnih mjesta te povećanjem dostupnosti proizvoda ribarstva i akvakulture za lokalno stanovništvo, što će u konačnici dovesti do povećane potrošnje ribe.

Što se tiče kvalitativnih podataka, korisnici sredstava, u anketnom upitniku, kao najvažniju pozitivnu promjenu nakon dobivanja potpore navode sljedeće:

- „NABAVLJENIM STROJEM SAM ZNATNO OLAKŠAO RAD“
- „Sigurnost da će se željeni projekt realizirati, a posljedično time i ciljevi FLAG natječaja“
- „lakše obavljanje manipulacije brodovima pri servisiranju“
- „Motivaciju za nove projekte i kandidiranje na natječaje“

Bitno je ovdje napomenuti, da bi se samo jedan korisnik odlučio na provedbu projekta bez dobivenih sredstava potpore, a sve korisnike zadovoljio je iznos potpore ostvarene na natječaju.

Članovi FLAG-a su putem anketnog upitnika ocjenjivali koliko su ispunjeni ciljevi LRSR, pa su za ispunjenje specifičnog cilja 1. Poticanje ekonomske otpornosti gospodarskog sektora ribarstva dali prosječnu ocjenu 4,4.

Ujedno, 95% članova FLAG-a smatra da su mjerama iz LRSR stvorene nove mogućnosti zapošljavanja.

Odgovor na evaluacijsko pitanje:

Na temelju prethodne kvantitativne i kvalitativne analize možemo ocijeniti da je LRSR, u velikoj mjeri, uspjela potaknuti ekonomsku otpornost gospodarskog sektora ribarstva na području FLAG-a Tramuntana, a prosječna ocjena članova FLAG-a daje realnu sliku učinka LRSR, uz napomenu da će se pravi učinci osjetiti u narednom razdoblju.

Na kraju, komentar jednog od člana FLAG-a:

„Ribarima s područja LAGUR-a osigurana je konkretna podrška za servis ribarskih plovila na 3 lokacije (Senj, Novalja i Rab) i to kroz razdoblje od minimalno 5 godina. Obuhvaćeno je 10% ribarskih plovila s povlasticom na području LAGUR-a. Podrška je osigurana na način da ribari ne plaćaju ležarinu za vrijeme servisa plovila, te ovisno o lokaciji i dodatne usluge dizalice i prijevoza plovila do prostora za servis. Dodatna prednost je što su cjelokupnu administraciju oko projektne prijave kao i financijski teret predfinanciranja projektnih aktivnosti na sebe preuzeli prijavitelji (MSP) pri čemu su ribari maksimalno rasterećeni vezano za prijavu i provedbu projekta, što im je dodatno omogućilo fokusiranje na ribolov kao primarni izvor zarade.“

Evaluacijsko pitanje 2.: „U kojoj mjeri je LRSR doprinijela promociji tradicionalnog ribarskog kraja?“

Iako je u tijeku provedba posljednjeg FLAG natječaja za Mjeru 2.A.1., temeljem dosadašnjih pokazatelja ostvarenja i rezultata u ovoj fazi možemo ocijeniti da je LRSR doprinijela promociji tradicionalno ribarskog kraja.

Pokazatelji rezultata vezani na specifični cilj 2. su velikim dijelom ostvareni, kako je i prikazano u poglavlju 4.3. ovog Izveštaja.

Unutar Mjere 2.A.1. LRSR odobrena su četiri projekta, koji se odnose na promotivne aktivnosti ribarstvene i pomorske baštine, što čini udio od 67% u odnosu na ukupan broj projekata. Dodatno, u okviru dva odobrena projekta, prema planu nositelja projekta, trebala bi se očuvati dva radna mjesta, no, to će trebati potvrditi prilikom ex-post evaluacije.

Za Mjeru 2.B.1. LRSR odobrena su tri projekta, koji uključuju aktivnosti očuvanja ribarstvenog i akvakulturnog okoliša putem akcija čišćenja podmorja i organiziranja edukativnih/promotivnih javnih događanja. Tako udio projekata koji se odnose na zaštitu okoliša i uključuju ekološke akcije iznosi 43%.

Udio projekata koji se odnosi na javna događanja iznosi 57%, obzirom da osim tri projekta iz Mjere 2.B.1., uključuje jedan projekt iz Mjere 2.A.1., u okviru kojeg će se provesti manifestacija.

Udio projekata koji se odnosi na stvaranje sociokulturnog i turističkog sadržaja iznosi 71%, a uključuje četiri projekta iz Mjere 2.A.1. te jedan projekt iz Mjere 2.B.1. u okviru kojeg će se organizirati vođeni edukativni obilasci rapske ribarnice za lokalno stanovništvo i turiste. Predviđeno je održavanje minimalno 8 obilazaka, odnosno manifestacija.

Zaključno, provedbom tri odobrena projekata (jednog iz Mjere 2.A.1. te dva projekta iz Mjere 2.B.1.) u okviru specifičnog cilja 2. održat će se ukupno 10 manifestacija.

Temeljem kvantitativnih podataka, ovoj fazi evaluacije možemo utvrditi da će LRSR značajno doprinijeti promociji tradicionalnog ribarskog kraja.

Što se tiče kvalitativnih podataka, članovi FLAG-a su, putem anketnog upitnika, ocijenili ispunjenje specifičnog cilja 2. Promocija tradicionalno ribarskog kraja, prosječnom ocjenom 4,5.

Jedan član pojasnio je svoju ocjenu na sljedeći način:

„Osigurano je financiranje različitih projekata koji povezuju ribarstvo i turizam i to na cijelom području LAGUR-a čime se osim stvaranja turističkih sadržaja potaknula valorizacija ribarstva u turističkom smislu, ojačala veza između ribarstva i turističke ponude (ugostiteljstvo i promocija), ojačala svijest lokalnog stanovništva o ribarstvu kao poslovnoj opciji te podržalo ranije održavane eko akcije čišćenja podmorja i priobalja.“

Nadalje, 88,9% korisnika ocijenilo da će potpora omogućiti promociju tradicionalno ribarskog kraja, jednako tako i da će potaknuti razvoj novih turističkih sadržaja povezanih s ribarstvenom i pomorskom tradicionalnom baštinom.

S druge strane, 61,5% korisnika ocijenilo je da će potpora omogućiti promociju održivog razvoja, jačanje svijesti i potporu prilagodbi klimatskim i drugim okolišnim promjenama.

Odgovor na evaluacijsko pitanje:

Nastavno na prethodnu analizu možemo zaključiti da je LRSR, u velikoj mjeri, doprinijela promociji tradicionalnog ribarskog kraja, kroz aktivnosti povezivanja sektora ribarstva i turizma, stvaranjem novih turističkih sadržaja te promocijom lokalnih tradicionalnih proizvoda ribarstva i akvakulture, ribarske i pomorske tradicije i baštine ribarstvenog područja.

Promociji tradicionalnog ribarskog kraja, značajno doprinose i aktivnosti očuvanja ribarstvenog i akvakulturnog okoliša putem akcija čišćenja podmorja i organiziranja edukativnih/promotivnih javnih događanja.

5.2. SPOSOBNOSTI ANIMIRANJA FLAG-a TRAMUNTANA

Ocjena sposobnosti animiranja odnosi se na provođenje aktivnosti čiji je cilj podizanje svijesti, povećanje spremnosti, suradnje i sposobnosti umrežavanja lokalnog stanovništva radi stvaranja doprinosa razvoju njihovog ribarstvenog područja.

Dok se mehanizam provedbe odnosi na pravila, postupke i kontrole, animiranje se odnosi na razvoj kapaciteta na pojedinačnoj, organizacijskoj i društvenoj razini.

Animiranje područja, FLAG Tramuntana je provodio putem različitih vrsta inicijativa i aktivnosti, koje su bile povezane s provedbom LRSR s naglaskom na jačanju kapaciteta lokalnih subjekata i njihovoj spremnosti da se suoče s izazovima prijave i provedbe projekata koji se podupiru u okviru LRSL.

Velikom broju izmjena LRSR, koje su išle u cilju efikasnijeg korištenju raspoloživih sredstava u ograničenom vremenskom periodu, prethodili su sastanci s svim dionicima i potencijalnim nositeljima projekata.

FLAG je kontinuirano radio na promoviranju CLLD pristupa, kao i svog djelovanja putem raznih kanala. Uz redovnu suradnju s lokalnim medijima, informacije o aktivnostima i natječajima FLAG-a, kao i ostale informacije vezane uz ribarstvo i CLLD, FLAG Tramuntana prenosi putem svoje *web* stranice i *facebook* profila.

Na početku objave FLAG natječaja za pojedinu mjeru iz LRSR održavane su radionice, a zaposlenici FLAG-a održavali su i individualne sastanke sa potencijalnim korisnicima.

Osim prethodno navedenih aktivnosti, FLAG Tramuntana je poduzimao i organizirao druge inicijative neizravno povezane sa provedbom LRSR ili konkretnim FLAG natječajem, kao što je nastavak provedbe projekta „Sa zrnem soli“ i „Održivi razvoj gastro destinacije“ te ostale aktivnosti opisane u poglavlju 3.5. ovog Izvještaja.

FLAG Tramuntana aktivno sudjeluje u svim manifestacijama i sajmovima iz područja ribarstva, koje imaju za cilj promociju gospodarskog sektora ribarstva, ali i drugih proizvođača i subjekata te njihovih proizvoda i usluga, razmjenu iskustava i povezivanje različitih dionika na području FLAG-a, a sve u svrhu održivog razvoja ribarstvenog područja.

Evaluacijsko pitanje 3.: „U kojoj mjeri su aktivnosti animiranja osigurali primjenu metode CLLD na lokalnoj razini?“

Kriteriji prosudbe	Pokazatelji	
	ostvarenja (izlazni)	rezultata
<ul style="list-style-type: none"> Ojačani kapaciteti lokalnih subjekata za korištenje sredstava potpore 	<ul style="list-style-type: none"> Broj aktivnosti osposobljavanja Broj aktivnosti animacije i promocije Broj prijavljenih projekata na FLAG natječaje 	<ul style="list-style-type: none"> Broj sudionika na aktivnostima animacije i promocije Ravnomjerna zastupljenost prijavljenih projekata na FLAG natječaje po JLS Postotak prolaznosti na FLAG natječajima

Od svog osnivanja FLAG Tramuntana je ulagao u svoje zaposlenike (ali i u članove FLAG-a), naročito po pitanju osposobljavanja i usavršavanja, pa je tako u razdoblju 2018.-2021. sudjelovao na 36 radionica, seminara i edukacija s ciljem usavršavanja i obrazovanja.

Svoje znanje i iskustvo, zaposlenici FLAG-a su prenosili na sve zainteresirane subjekte, provodeći aktivnosti animiranja, informiranja i promidžbe i tako osnaživali kapacitet lokalne ribarstvene zajednice i subjekata za korištenje sredstava potpore. U razdoblju 2018.-2021. odrađeno je 60 animacijskih i promocijskih aktivnosti, na kojima je bilo prisutno ukupno 476 sudionika. Navedeno je rezultiralo prijavom 13 projekata na FLAG natječaje.

Prijave su bile podjednako raspoređene na području svih pet JLS, koje čine ribarstveno područje, odnosno po tri prijave bile su sa područja Grada Raba, Grada Novalje i Općine Lopar, dok su po dvije prijave bile sa područja Grada Senja i Općine Karlobag.

Bitno je ovdje napomenuti da su dva nositelja projekata, prijavila više od jednog projekta na FLAG natječaje.

Što se tiče spremnosti i usklađenosti prijavljenih projekata s kriterijima i uvjetima FLAG natječaja, zasad su podaci više nego zadovoljavajući, s obzirom da je prolaznost na FLAG natječajima bila 100%, a Upravljačko tijelo potvrdilo je sve odluke o odabiru, koje je donio FLAG Tramuntana. Dvije prijave projekta su još uvijek u obradi, a očekuje se da će predmetni projekti biti odabrani.

Informativne, animacijske i savjetodavne aktivnosti FLAG-a bile su uspješne, što potvrđuju i sami korisnici u provedenoj anketi, prema kojoj je 100% korisnika saznalo je za FLAG Tramuntana putem preporuke-osobni kontakt.

Svi korisnici bili su prisutni na nekoj od radionica/edukacija u organizaciji FLAG-a Tramuntana, a koliko im je ista bila korisna i pomogla prilikom prijave na FLAG natječaj ocijenili su najvišom ocjenom 5.

Nadalje, 77,8% korisnika izjavilo je da izuzetno lako biti doći do informacija o FLAG natječaju (ocjena 5), a preostalih 22,2% da je bilo lako doći do informacija o FLAG natječaju (ocjena 4).

Na pitanje kako ocjenjuju utjecaj FLAG-a Tramuntana na razvoj ribarstvenog područja, jedan korisnik (11,1%) odgovorilo je osrednji, jedan korisnik (11,1%) odgovorilo je velik, dok je sedam korisnika (77,8%) odgovorilo izuzetan, što daje prosječnu ocjenu 4,7.

Svi korisnici rad ureda FLAG-a Tramuntana ocjenjuju najvišom ocjenom 5, uz komentar jednog korisnika:

- *„Nadamo se da će biti natječaja kojima ćemo moći nadograditi svoj projekt i tako unificirati na našem području promociju i očuvanje ribarstva, pomorstva i brodograditeljstva.“*

Što se tiče članova FLAG-a, svi redovito prate rad FLAG-a, a njih 90% redovito prenosi informacije o FLAG natječajima potencijalnim korisnicima.

Članovi, također ocjenjuju rad FLAG-a visokom prosječnom ocjenom od 4,9, a utjecaj FLAG-a Tramuntana na razvoj ribarstvenog područja prosječnom ocjenom 4,5.

Rad FLAG-a na terenu i animaciju potencijalnih korisnika, većina, odnosno 16 članova FLAG-a (80%) ocijenila je s najvišom ocjenom 5, a ocjenu 4 dala su četiri člana (20%), pa prosječna ocjena iznosi 4,8.

Prijedlozi za poboljšanje rada FLAG-a na terenu i animaciju potencijalnih korisnika, od strane članova FLAG-a nisu navedeni, osim jednog komentara: *„Sve je super“*.

Odgovor na evaluacijsko pitanje:

Na temelju analize kvantitativnih i kvalitativnih podataka te percepcije i mišljenja korisnika i članova FLAG-a, možemo zaključiti da su aktivnosti animiranja u značajnoj mjeri osigurali primjenu metode CLLD na lokalnoj razini radi stvaranja doprinosa razvoju njihova ribarstvenog područja.

FLAG Tramuntana provodio je aktivnosti animacije korisnika i osposobljavao korisnike na cijelom FLAG području i time osigurao ravnomjernu zastupljenost prijavljenih projekata iz svih JLS, čime doprinosi ujednačenom razvoju ribarstvenog područja.

5.3. MEHANIZMI PROVEDBE LRSR U OSIGURANJU PRIMJENE METODE CLLD

Ocjena mehanizma provedbe LRSR u pogledu osiguranja primjene metode CLLD odnosi se na uravnoteženo sudjelovanje i zastupljenost lokalnog stanovništva u strukturama FLAG-a za donošenje odluka, upravljačke strukture, pravila i postupke FLAG-a za pripremu i provedbu LRSR.

Metoda CLLD kombinacija je primjena načela LEADER-a: pristupa odozdo prema gore, pristupa za pojedina područja, lokalnih partnerstava, višesektorske integracije, umrežavanja, inovacija, međuteritorijalne i transnacionalne suradnje.

Ta vrsta interakcije podrazumijeva različite kategorije određenih sposobnosti, pa je tako kohezija lokalnog partnerstva sposobnost promicanja odgovarajućeg sastava lokalnog partnerstva osiguranjem zastupljenosti institucionalnog, socijalnog i gospodarskog referentnog sustava u različitim sastavnicama tog partnerstva i njegove proaktivnosti u tom partnerstvu. To podrazumijeva postupak olakšavanja odnosa među partnerima u izgradnji atmosfere povjerenja i postizanju prave kvalitete sudjelovanja, kako bi se osigurao učinkovit postupak organizacijskog učenja u okviru kojeg partnerstvo postaje koalicija, koja može potaknuti inovacije radi povećanja i stvaranja dodane vrijednosti u zajedničkim strategijama.

Aktivnost odozdo prema gore kapital je za „lokalno umrežavanje” koji se sastoji od iskustva, pouzdanosti, ugleda, transparentnosti, komunikacije i odnosa. Riječ je o mreži komunikacijskih kanala, koji omogućuju utvrđivanje, dijeljenje znanja i objedinjavanje znanja, čime se olakšava osluškivanje i tumačenje, otkrivanje lokalnog potencijala, izgradnja zajedničkih vizija i mobilizacija društvenih napora usmjerenih postizanju razvojnih ciljeva područja.

Sposobnost olakšavanja inovacija odnosi se na okruženje koje omogućuje mehanizmu provedbe da potakne i omogući nastanak inovativnih projekata i pilot-projekata te povećanje stope inovacija u projektima kojima je dodijeljena potpora.

Suradnja i umrežavanje sposobnost je učinkovite interakcije s vanjskim subjektima ili pretvaranja u pouzdanog partnera, poticanja inicijativa za suradnju s drugim teritorijima radi jačanja lokalnog djelovanja i povezivanja s „mrežama” koje djeluju u sektorima povezanim s ključnim elementima LRSR.

Ocjena mehanizma provedbe CLLD-a omogućuje utvrđivanje nedostataka i izazova u pravilima i postupcima osmišljenima na razini Upravljačkog tijela i FLAG-a, čime se olakšava osiguravanje pravilne primjene metode CLLD.

Mehanizam provedbe CLLD-a pruža institucionalni okvir od europske, pa do lokalne razine. Institucionalni okvir uspostavljaju Upravljačka tijela odgovorna za OPPiR. U tom unaprijed utvrđenom okviru FLAG može prilagoditi (postrožiti) i uspostaviti vlastita pravila i postupke kako bi proveo svoje mjere u LRSR u skladu s potrebama područja.

FLAG Tramuntana je u skladu s metodom CLLD, u okvirima zadanim od strane Upravljačkog tijela, provodio različite zadaće koje su uključivale pripremu, odabir projekta i provedbu LRSR, što su ujedno i glavne aktivnosti FLAG-a.

Prilikom izrade LRSR, FLAG-ovi su imali autonomiju u izradi mjera, definiranju korisnika, kriterijima prihvatljivosti (osim osnovnih propisanih OPPiR) i kriterijima odabira projekata/operacija koji će se financirati putem LRSR, stoga je FLAG Tramuntana sve mjere i kriterije nastojao uskladiti s potrebama ribarstvenog područja.

U trenutku izrade LRSR nedostajale su informacije o provedbi, a tek u svibnju 2018. godine izrađene su prve smjernice i održana edukacija o provedbi LRSR u organizaciji Upravljačkog tijela. Smjernice su se naknadno mijenjale, kao i Pravilnik o provedbi LRSR. Sve je to stvorilo probleme i skratilo razdoblje provedbe LRSR.

FLAG Tramuntana je, u razdoblju provedbe, imao šest izmjena LRSR. Broj mjera je sa inicijalnih pet smanjen na četiri, a sve u cilju efikasnijeg korištenja sredstava u kratkom vremenskom razdoblju.

Zaposlenici ureda FLAG-a, na početku provedbe LRSR nisu imali znanja i iskustva u pripremi natječajne dokumentacije, izradi procedura, kontroli i ocjenjivanju projekata, no voditeljica FLAG-a Tramuntana je, prethodno kroz svoj višegodišnji rad u LAG-u Lika, stekla bogato iskustvo u radu na projektima financiranim iz nacionalnih i europskih sredstava, što je bilo ključno u uspostavi mehanizama provedbe LRSR.

Uz prethodno odrađene animacijske aktivnosti, osposobljavanje i angažman svih sudionika procesa odabira projekta, rezultiralo je uspjehom u provedbi FLAG natječaja.

Evaluacijsko pitanje 4.: „U kojoj mjeri je mehanizam provedbe osigurao primjenu metode CLLD na lokalnoj razini?“

Kriteriji prosudbe	Pokazatelji	
	ostvarenja (izlazni)	rezultata
<ul style="list-style-type: none"> Osigurano je sudjelovanje relevantnih subjekata ribarstvene zajednice u partnerstvu Uspješno upravljanje FLAG-om i provedbom LRSR 	<ul style="list-style-type: none"> Broj i raznolikost članova FLAG-a Raznolikost članova FLAG-a, koji sudjeluju u donošenju odluka Broj osposobljavanja zaposlenika FLAG-a 	<ul style="list-style-type: none"> Dodijeljeni iznos potpore projektima iz LRSR Udio odobrenih projekata od strane UT

FLAG Tramuntana ima ukupno 20 članova, a najveći udio u članstvu ima gospodarski sektor sa devet članova, dok javni ima pet članova, a civilni šest članova.

Upravni odbor FLAG-a čini sedam članova, od kojih gospodarski sektor ima tri člana, dok javni i civilni imaju po dva člana. Upravni odbor donosi odluke o odabiru projekata, a sve su dosad donesene jednoglasno. U povjerenstvu za prigovore, koje se sastoji od tri člana, osigurana je zastupljenost tri sektora.

FLAG Tramuntana u razdoblju od 2020.-2021. godine proveo sedam FLAG natječaja te dosad odabrao 11 projekata, za koje je dodijeljena potpora u iznosu od 12.151.928,90 kn, odnosno 97,56% od iznosa potpore, koja je na raspolaganju za provedbu projekata krajnjih korisnika LRSR.

Svih 11 projekata odabranih od strane FLAG-a potvrdilo je Upravljačko tijelo, koje je donijelo 11 Odluka o dodjeli sredstava s ukupnim iznosom potpore od 12.029.210,71 kn.

Odobreni projekti su u različitim fazama provedbe, a dosad su zaprimljena dva zahtjeva za isplatu za iznos potpore od 53.102,96 kn. Zahtjevi za isplatu provjereni su od strane FLAG-a i trenutno su u obradi u Upravljačkom tijelu.

Bitno je ovdje istaknuti, kako se očekuje da će dva projekta, koja su trenutno u fazi administrativne obrade u FLAG-u, biti odobrena, što će osigurati utrošak svih sredstava, ugovorenih za provedbu projekata krajnjih korisnika LRSR.

Zadovoljstvo uključenošću u proces izrade LRSR, članovi FLAG-a ocijenili su visokom ocjenom 4,8, a 95% članova smatra da FLAG-a Tramuntana uspješno pokušava riješiti postojeće probleme i potrebe područja kroz mjere uključene u LRSR.

Korisnici su ocijenili složenost postupaka prijave na FLAG Natječaj prosječnom ocjenom 3,1 što je relativno dobro, a jedan korisnik je pojasnio svoj odgovor:

- *„Kako nismo koristili usluge konzultanta, samostalno smo radili na prijavi, što je bilo zahtjevno, ali istovremeno smo puno naučili. Pohvaljujemo voditeljicu koja je imala i ima strpljenja za nas, s obzirom da ima mnogo pitanja kada se ulazi u nešto novo.“*

Usluge konzultanta prilikom prijave i/ili provedbe projekta, koristilo je 77,8% korisnika.

Dinamiku odobrenja projekta prijavljenog na FLAG natječaj, korisnici su ocijenili prosječnom ocjenom 4,2, a koliko su zadovoljni stručnom podrškom tijekom prijave i provedbe projekta (LAGUR, Uprava ribarstva), ocijenili su najvišom ocjenom 5, uz jedan komentar:

- *„Možda još koju radionicu napraviti na primjerima. Ili predstaviti primjere dobre prakse.“*

Odgovor na evaluacijsko pitanje:

Temeljem svih prethodno iznesenih činjenica te analize kvantitativnih i kvalitativnih podataka, možemo zaključiti da je mehanizam provedbe, osigurao primjenu metode CLLD na lokalnoj razini.

FLAG Tramuntana je uspješan u upravljanju FLAG-om i provedbi LRSR zahvaljujući ljudskim resursima i kontinuitetu u radu te potpori zajednice i svih relevantnih subjekata ribarstvene zajednice, koja sudjeluje u partnerstvu. Dobro je umrežen s lokalnim potpornim institucijama, lokalnom samoupravom i dvije županije, pa nema problema s promidžbom na lokalnoj razini. Koristi lokalne manifestacije, ima svoju web stranicu i profil na Facebooku putem kojih dijeli i razmjenjuje informacije sa lokalnom zajednicom.

5.4. DODANA VRIJEDNOST CLLD-a

Dodana vrijednost CLLD-a odnosi se na koristi ostvarene ispravnom primjenom metode CLLD u usporedbi s koristima koje bi se ostvarile da se ta metoda nije primijenila. Dodana vrijednost CLLD-a može se manifestirati u obliku povećanog socijalnog kapitala, boljeg upravljanja te boljih rezultata i učinaka provedbe LRSR.

Ocjena dodane vrijednosti ostvarene animiranjem i mehanizmima provedbe, prezentirana je u prethodna dva poglavlja, a s vremenom bi trebala pridonijeti strukturnim promjenama na području FLAG-a.

Povećani socijalni kapital može se smatrati krajnjim učinkom provedbe CLLD-a i pokretačem promjena u poduzetničkim vještinama, uporabi i vrednovanju lokalnih resursa (prirodnih, kulturnih, povijesnih), administrativnim kapacitetima lokalnih tijela vlasti (uspostava suradnje među JLS) te drugim institucionalnim kapacitetima.

Socijalni kapital odnosi se na kolektivnu sposobnost ključnih subjekata za stvaranje i razvijanje novih ideja i rješenja te na formalne i neformalne mreže koje, primjerice, omogućuju razmjenu iskustava među dionicima u različitim kontekstima i različitim područjima.

Provedbi LRSR, dodanoj vrijednosti CLLD-a te povećanju socijalnog kapitala na području FLAG-a značajno doprinose projekti „Sa zrnom soli“ i „Održivi razvoj gastro destinacije“, koje je provodio FLAG-a Tramuntana.

Stoga ćemo se, u ocjeni dodane vrijednosti CLLD-a, prvenstveno osloniti na rezultate spomenutih projekata, koji su integrirani u provedbu LRSR, a temeljeni su na načelima CLLD - a, ali i pojedinih projekata krajnjih korisnika.

Evaluacijsko pitanje 5.: „U kojoj mjeri je ostvarena dodana vrijednost CLLD-a na lokalnoj razini?“

Kriteriji prosudbe	Pokazatelji	
	ostvarenja (izlazni)	rezultata
<ul style="list-style-type: none"> Povećana je suradnja lokalne zajednice (gospodarske i socijalne interesne skupine te predstavnika javnih vlasti) u pružanju potpore razvojnom procesu ribarstvene zajednice 	<ul style="list-style-type: none"> Broj ugostiteljskih objekata uključenih u kuharicu „Sa zrnom soli“ Broj ribara, koji ima koristi od provedbe Mjere 1.B.1. Broj inovativnih projekata 	<ul style="list-style-type: none"> Ostvareni rezultati projekta „ Sa zrnom soli “ i „ Održivi razvoj gastro destinacije “ Povećana prepoznatljivost ribarstvenog područja Povećan socijalni kapital

FLAG Tramuntana je, tijekom izrade LRSR, osmislio i proveo pilot projekt Cum grano salis/Sa zrnom soli, u cilju razvoja turističke gastronomske destinacije temeljene na potrošnji lokalno ulovljene ribe.

Poseban značaj projekta bio je u partnerstvu, jer su se u projekt aktivno uključile sve turističke zajednice na području FLAG-a, predstavnici JLS-a i ribari, odnosno svi dionici koji su svojim znanjem i iskustvom mogli doprinijeti ostvarenju cilja.

Kao rezultat provedenog projekta izrađena je web stranica: www.sazrnomsoli.com te dodatno web aplikacija gastronomija.sazrnomsoli.com, gdje su objedinjeni ugostiteljski objekti sa područja FLAG-a, čija se gastro ponuda bazira na lokalno ulovljenoj ribi.

U okviru drugog projekta „Održivi razvoj gastro destinacije“, koji predstavlja nastavak projekta „Sa zrnom soli“, izrađena je elektronska kuharica „Sa zrnom soli“⁶, kroz koju je prezentirana destinacija sa do dva ugostiteljska objekta iz svake jedinice lokalne samouprave koje obuhvaća FLAG. Sudjelovalo je sedam ugostiteljskih objekata: Restoran Velum (Rab), Restoran Leut (Rab), Konoba No5 (Novalja), Konoba Sidro (Novalja), Restoran Martina (Senj), Konoba Pržun (Lopar), Restoran Jure (Karlobag).

U nastavku projekta izrađeni su izrađeni podlošci za ugostiteljske subjekte, koji su sudjelovali u izradi kuharice, oznake za stolove te bojanke i bojice za vrtićku djecu. Provedena je Facebook kampanja o nutritivnoj vrijednosti i značaju uključivanja ribe u svakodnevnu prehranu, a sve kroz projekt „Sa zrnom soli – kampanja Pomoć i podrška široj populaciji u stvaranju zdravih životnih navika“.

FLAG Tramuntana prepoznao je i odlučio iskoristiti priliku pozitivne sinergije ribara i ugostitelja za zajedničko dobro i promociju novih vrijednosti i proizvoda, kako bi se omogućilo jačanje prepoznatljivosti i unapređenje lokalnih proizvoda ribarstva i akvakulture te lokalnih proizvođača.

Obzirom da su projekti ispunili svoj cilj i omogućili povećanje prepoznatljivosti lokalnih proizvoda ribarstva i ribarstvenog područja, a sve zahvaljujući umrežavanju lokalnih dionika, trebali bi se nastaviti u sljedećem programskom razdoblju.

Nadalje, FLAG Tramuntana je provedbom LRSR nastojao povezati ribare kroz osiguranje prostora za servis ribarskih plovila na tri lokacije (Senj, Novalja i Rab) u razdoblju od najmanje 5 godina. Putem tri projekta odobrena na FLAG natječaju za Mjeru 1.B.1. LRSR, omogućiti će se podrška drugim ribarima prilikom servisa plovila te dodatne usluge dizalice i prijevoza plovila do prostora za servis. Tri nositelja projekta imaju ugovoreno korištenje predmeta ulaganja za ukupno 45 ribarskih plovila, što čini 10% ribarskih plovila s povlasticom na području FLAG-a.

FLAG Tramuntana je, u okviru LRSR, poticao inovativnost davanjem većeg intenziteta potpore za projekte koje mogu udovoljiti kriteriju „*inovativne značajke, prema potrebi, na lokalnoj razini*“. Četiri odobrena projekta, ocijenjena su kao inovativna i ostvarila su veći intenzitet potpore.

Kroz sve prethodno opisane aktivnosti, FLAG-a Tramuntana je direktno doprinio dodanoj vrijednosti CLLD-a, radeći na umrežavanju, uključivanju i participaciji lokalnih dionika te uspostavljanju novih lokalnih suradnji vodeći se načelima CLLD-a i u konačnici povećao socijalni kapital.

Toga je svjesna i lokalna ribarstvena zajednica, odnosno članovi FLAG-a, koji kao najveću korist djelovanja FLAG-a Tramuntana za svoje ribarstveno područje vide u povezivanju lokalnih dionika, promociji ribarstva i razvoju ribarstvenog područja, ali i lokalnom pristupu financiranja projekata. Neki od odgovora članova su:

- „*Povezivanje cjelokupne zajednice i zajedničko, usmjereno promišljanje o razvoju.*“
- „*Najveća korist LAGUR-a za svoje područje vidim u tome što pridonose razvoju ribarskog područja kroz inovativne metode kao što su pokretne ribarnice itd.*“

---

⁶ https://sazrnomsoli.com/wp-content/uploads/2020/02/sa_zrnom_soli_ebook-1.pdf

- „Odlična informiranost svojih članova o svim mogućim Državnim poticajima koje je moguće ostvariti na lokalnoj razini jer "obični" ljudi tj.ribari nemaju vremena za traženje tih podataka, a u nekim slučajevima i znanja gdje bi mogli pronaći sve te korisne informacije.“
- „Povezivanje ribara“
- „Povećanje vidljivosti i konkretna pomoć sektoru ribarstva - malim ribarima.“
- „U promociji i razvoju ribarstvenog područja“
- „Poboljšanje opcij uvjeta u ribarstvu“
- „Najveću korist vidim u održavanju ribarskih obrta na području Grada kao i širenje dostupnosti usluge ribarskih obrta svim stanovnicima područja Grada“

Odgovor na evaluacijsko pitanje:

Na pitanje u kojoj mjeri je ostvarena dodana vrijednost CLLD-a na lokalnoj razini, može se, bez ikakve zadržke, odgovoriti da je FLAG-a Tramuntana živeći načela CLLD-a, uspio unaprijediti ponašanje, razmišljanje i djelovanje lokalne ribarstvene zajednice te značajno povećati socijalni kapital.

Konkretni i mjerljivi rezultati provedenih projekata te ostvarenje postavljenih ciljeva, dokazuje da je moguće u kratkom vremenu napraviti velike pomake rukovodeći se načelima CLLD-a.

FLAG Tramuntana postao je prepoznatljiv kao pouzdana i relevantna organizacija, koja nastoji ojačati konkurentske prednosti ribarstvene zajednice i objediniti ih održivim razvojem ribarstvenog područja, a sve sa ciljem podizanja kvalitete života na ribarstvenom području FLAG-a.

6. ZAKLJUČCI

6.1. REZULTATI EVALUACIJE

Dobra provedba lokalne razvojne strategije neposredni je učinak primjene metode LEADER. Njezini dugoročniji učinci prvenstveno obuhvaćaju naučene lekcije na razini pojedinca i organizacije (izgradnja kapaciteta, razvoj vještina, izgradnja povjerenja, promjene u djelovanju lokalne zajednice i sl.) te koristi povezane s povećanim socijalnim kapitalom i boljim lokalnim upravljanjem.

Stoga evaluacijska analiza, temeljena isključivo na kvantitativnom mjerenju, nije dovoljno prikladna za donošenje konačnih zaključaka. U projektima u okviru LRSR ne utvrđuju se očekivani učinci u pogledu upravljanja ili organizacijskog učenja. Nadalje, teško je mjeriti relevantne glavne čimbenike, kao što su promjena uvjerenja i stupanj uzajamnog povjerenja. I na kraju, vrlo je teško odrediti vrstu srednjoročnih i dugoročnih učinaka te ih pripisati isključivo određenom projektu, s obzirom na to da subjekti u istom području istodobno dobivaju velik broj poticaja za suradnju i umrežavanje.

Proces ove *mid-term* evaluacije bio je relativno kratak, a rezultati daju svojevrsni pregled situacije dosadašnje provedbe LRSR. Proces praćenja i evaluacije LRSR se nastavlja nastavno na ovu evaluaciju, a konačni rezultati provedbe LRSR biti će prezentirani u ex-post evaluaciji. Evaluacija koja se provodi sredinom provedbenog razdoblja predstavlja priliku za poboljšanje provedbe LRSR, ali i daje informacije o kvaliteti praćenja provedbe u cilju olakšavanja buduće ex-post evaluacije.

Međutim, i u ovoj fazi provedbe možemo vidjeti značajan napredak u svim pokazateljima te konkretne rezultate provedbe projekata FLAG-a, odnosno možemo nedvojbeno utvrditi koristi od primjene metode CLLD, a koje su direktno povezane s povećanim socijalnim kapitalom i boljim lokalnim upravljanjem.

Kako je navedeno na početku ovog Izveštaja, svrha sustava za praćenje i evaluaciju je prezentirati postignuća provedbe LRSR i procijeniti **relevantnost, djelotvornost, učinkovitost i utjecaj** poduzetih intervencija na ribarstvenom području koje pokriva FLAG Tramuntana.

Relevantnost

Relevantnost je mjera u kojoj se ciljevi intervencije odnose na potrebe, probleme i pitanja. Pitanja relevantnosti osobito su bila važna kod pripreme LRSR, odnosno opravdanja postavljenih ciljeva. Ciljevi LRSR, fokusirali su se samo na nekoliko ključnih mjera s multiplicirajućim efektom na održivu ribarstvenu zajednicu.

Postupkom evaluacije, tijekom provedbe LRSR, utvrđeno je kako sam dokument velikim dijelom odražava još uvijek postojeće i realne razvojne potrebe, promatrano s aspekta same strukture dokumenta i strateškog okvira utvrđenih razvojnih ciljeva i prioriteta. Pokazatelji su utemeljeni na ciljevima LRSR, u skladu s potrebama područja i logikom intervencije LRSR. Dosljednost logike intervencije LRSR potvrđena je odgovorima na evaluacijska pitanja te se na pitanje jesu li financirani projekti u skladu s potrebama područja FLAG-a Tramuntana, vrlo jasno može odgovoriti da jesu.

Dodatno, može se utvrditi da će provedba projekata u okviru LRSR biti izuzetno korisna, jer će povećati dostupnost proizvoda ribarstva, poboljšati ribarsku infrastrukturu, stvoriti nova

radna mjesta te povezati ribarstvo i turizam, stvarajući nove turističke sadržaje promocijom tradicionalnog ribarskog kraja.

Zaključno, u ovoj fazi evaluacije, možemo navesti da su korisnici i članovi FLAG-a, koji su odgovorili na anketne upitnike, izrazili veliko zadovoljstvo sa ukupnom provedbom LRSR i radom FLAG-a Tramuntana.

Djelotvornost

Djelotvornost je mjera u kojoj su postignuti ciljevi intervencije. Pokazatelj djelotvornosti povezuje pokazatelje ostvarenja, rezultata ili učinka s kvantificiranim ciljem.

Opis specifičnih ciljeva LRSR prikazan je kroz različite analize u prethodnim poglavljima, a temeljem odgovora na evaluacijska pitanja, u ovoj fazi zaključujemo da je provedba LRSR bila djelotvorna.

Provedba LRSR potaknuti će ekonomsku otpornost gospodarskog sektora ribarstva, kroz diversifikaciju i rješavanje nedostatka prostora za servisiranje ribolovnih alata i opreme te dodavanje vrijednosti, uspostavu kratkih lanaca opskrbe i povećanje dostupnosti proizvoda ribarstva i akvakulture.

Promocija tradicionalnog ribarskog kraja, biti će omogućena provedbom svih projekata iz specifičnog cilja 2., kroz aktivnosti povezivanja sektora ribarstva i turizma, stvaranjem novih turističkih sadržaja te promocijom lokalnih tradicionalnih proizvoda ribarstva i akvakulture, ribarske i pomorske tradicije i baštine ribarstvenog područja. Aktivnosti očuvanja ribarstvenog i akvakulturnog okoliša putem akcija čišćenja podmorja i organiziranje promotivnih javnih događanja, značajno doprinose promociji tradicionalnog ribarskog kraja.

Učinkovitost

Učinkovitost pokazuje odnos između iskorištenih resursa i postignutih rezultata pri ispunjavanju cilja. Učinkovitost se odnosi na pitanje o tome je li se istim sredstvima moglo ostvariti više učinaka, odnosno jesu li se isti učinci mogli ostvariti s nižim troškovima?

Učinkovitost upravljanja provedbom LRSR, u segmentu u kojem je FLAG Tramuntana imao utjecaja, bila je jako dobra.

FLAG Tramuntana zapošljava tri osobe, što je optimalan broj za rad ureda i svih aktivnosti koje se u FLAG-u trebaju provesti. Sredstva utrošena za tekuće troškove odnosila su se velikim dijelom na plaće zaposlenika i njihovo usavršavanje, odnosno na jačanje kapaciteta ureda FLAG-a.

Stečena znanja i iskustva zaposlenici su koristili u svakodnevnom radu te pružali savjetodavnu potporu svim subjektima, koji djeluju na području FLAG-a. Proveli su veliki broj animacijskih aktivnosti što je rezultiralo ovako dobrom provedbom LRSR. Zaposlenici FLAG-a su vlastitim osposobljavanjem stekli široka znanja, pa su ojačanim vlastitim kapacitetima, jačali kapacitet ribarstvene zajednice.

Svi projekti koji su se prijavili na FLAG natječaje bili su uspješni, odnosno nije izdana niti jedna odluka o odbijanju od strane FLAG-a Tramuntana, što se izravno može povezati sa dobro odrađenim animacijskim, informativnim i savjetodavnim aktivnostima, ali i odličnim financijskim planiranjem, jer niti jedan projekt nije odbijen radi nedostatka sredstava.

Dodatno, Upravljačko tijelo potvrdilo je sve projekte odabrane od strane FLAG-a Tramuntana, što pokazuje da je ulaganje u usavršavanje zaposlenika, uz kontinuitet u radu, bilo jako učinkovito.

Važan dio funkcioniranja FLAG-a je Upravni odbor, odnosno njegovi članovi. To su osobe koje imaju ugled u zajednici i preuzeli su odgovornost za rad FLAG-a, a njihov ugled doprinosi ugledu FLAG-a. Stoga su važan dio rada FLAG-a, njegove prepoznatljivosti i povjerenja lokalne ribarstvene zajednice.

U radu FLAG-a aktivno sudjeluju i članovi Skupštine, njih 20 iz različitih sektora. Prema odgovorima iz anketnih upitnika svi članovi redovito prate rad FLAG-a, a njih 90% prenosi potencijalnim korisnicima informacije o FLAG natječajima.

Ne treba zaboraviti da sredstva za tekuće troškove iz OPPiR nisu dovoljna za rad FLAG-a, pa se FLAG financira iz članarina, bez kojih se ne bi mogao osigurati kontinuitet u radu FLAG-a Tramuntana.

Svi prethodno spomenuti dionici, svatko na svoj način, doprinijeli su učinkovitosti rada FLAG-a Tramuntana i uspješnosti provedbe LRSR te u konačnici povećanju socijalnog kapitala, koji se smatra krajnjim učinkom provedbe CLLD pristupa.

Utjecaj

U ocjeni utjecaja analizira se učinak neke intervencije na područje kroz dugoročne promjene. Ti učinci mogu se pojaviti u različitim trenucima, utjecati na različite subjekte i biti relevantni na različitim razinama.

S obzirom da FLAG Tramuntana, kao i svi drugi FLAG-i u RH, raspolaže s malim sredstvima, ukupni utjecaj provedbe LRSR na ribarstvenom području neće biti financijski gledano, velik. No, najveći broj odabranih projekata međusobno se nadopunjuje i ima multiplicirajući učinak na održivi razvoj ribarstvenog područja te jačanje uloge ribarstvenih zajednica u lokalnom razvoju.

Prema izjavama korisnika, 88,9% odobrenih projekata se ne bi realiziralo bez sredstava potpore, tako da se utjecaj provedbe LRSR na ribarstvenom području, koje pokriva FLAG-a Tramuntana, u tom kontekstu ocjenjuje izrazito velikim.

Ujedno, izrada kuharice „Sa zrnem soli“ omogućuje će veću dostupnost lokalne svježe ribe i morskih organizama te integrirani gospodarski razvoj povećanjem suradnje gospodarskog sektora ribarstva sa ugostiteljskim objektima i cijelom lokalnom zajednicom.

Dodatno, jako je važno istaknuti da postoji dodana vrijednost CLLD-a koju se ne smije zanemariti, kao što je činjenica da se preko FLAG-a sredstva potpore ravnomjernije raspoređuju, FLAG zapošljava osobe na svom području te jača ljudske kapacitete. Pritom je važna podrška JLS-ova te umrežavanje različitih dionika i uključenost cijele zajednice u pripremi i provedbi LRS.

6.2. NALAZI I PREPORUKE

Preporuke evaluacije su prijedlozi čiji je cilj poboljšanje relevantnosti, djelotvornosti, učinkovitosti i utjecaja LRS te revidiranje ciljeva i mjera i/ili preraspodjela resursa.

Važno je upotrijebiti evaluacijske nalaze u raspravama s dionicima za daljnje poboljšanje LRSR, primjene metode CLLD i općenito aktivnosti FLAG-a.

S obzirom da je FLAG Tramuntana dosad utrošio većinu sredstava za provedbu LRSR, preporuke ove evaluacije ne odnose se na revidiranje ciljeva i mjera.

Cilj ove *mid-term* evaluacije je izrada preporuka za drugi, završni dio ovog programskog razdoblja, a preporuke ove evaluacije, najvećim dijelom, odnose se na poboljšanje sustava praćenja i pripreme podloge za buduću *ex-post* evaluaciju.

Rezultati i preporuke evaluacije trebaju koristiti FLAG-u Tramuntana za bolje upravljanje provedbom LRSR, kvalitetnije donošenje odluka te poboljšavanje učinkovitosti i korisnosti.

Nalazi

- U obrascu Evidencijska lista prijava projekata pojedini podaci nisu upisivani unificirano, što predstavlja problem prilikom filtriranja
- Nedostaju podaci o praćenju broja stvorenih radnih mjesta nakon provedbe projekta.
- Nedostaju podaci o praćenju broja osnovanih poduzeća. Sukladno Prilogu Uredbe EU br. 1014/2014 zajednički pokazatelji rezultata u Prioritetu Unije 4. (povećanje zaposlenosti i teritorijalne kohezije) su: otvorena radna mjesta, zadržana radna mjesta te broj osnovanih poduzeća.
- Nedostaje podatak o stanju pojedinih pokazatelja na početku provedbe LRSR, kako bi se lakše mogao usporediti s podatkom na kraju provedbe.
- Nedostaje podatak o doprinosu projekata horizontalnim ciljevima.
- Nedostaje evidencija datuma donesenih odluka te datum isplate potpore.

Preporuke

- Unificirano upisivati podatke u evidencijsku listu, kako bi se lakše i ispravnije mogli filtrirati i analizirati
- U tablicu Evidencijska lista dodati broj stvorenih radnih mjesta nakon provedbe projekta, a uključiti i raščlambu vezanu za pripadnike skupina u nepovoljnom položaju identificiranim u analizi stanja područja (mlađi od 29 godina)
- U tablicu Evidencijska lista dodati broj osnovanih poduzeća. Iako dosadašnja provedba LRSR i FLAG natječaja nije rezultirala stvaranjem novih poduzeća, moguće je da se provedbom projekata iz Mjere 1.B.1. osnuju nova poduzeća. Stoga provedbu predmetnih projekata treba dodatno pratiti po pitanju ostvarenja zajedničkih pokazatelja rezultata.
- U evidencijskoj listi pratiti broj ribara, koji će imati koristi od projekata financiranih iz Mjere 1.B.1.
- Dodati u Evidencijsku listu ili izraditi dodatnu bazu podataka za izračun pokazatelja npr. potrošnja ribe na području FLAG-a i sl. Preuzeti najbitnije podatke iz analize stanja, čije promjene će se pratiti.

- U evidencijskoj listi dodati pokazatelje kriterija odabira, koji se odnose na horizontalne ciljeve.
- U evidencijskoj listi dodati datume donesenih odluka te datum isplate potpore (bitno za praćenje 5 godina provedbe projekta).
- Po provedbi odobrenih projekata, pripremiti promotivne materijale te prezentirati projekte kao primjere dobre prakse za druge potencijalne nositelje projekata, ali i cijelu ribarstvenu zajednicu.